

КАТЕРИНА РУСИН

ОБЕРЕГИ БЕСКИДІВ

Щановному
Владиславу Івківцю,
сину Василя Івківа та
Євдокії Івківської,
в подарунок на книгу
«Береги Бескидів»
Ірина Івківська

Ірина Івківська
та мемуаристи
з редакції журналу
«Забуті Воєни»

Ірина Івківська
К. П. Федорів
Розквітків
Вигода.

КАТЕРИНА РУСИН

ОБЕРЕГИ БЕСКИДІВ

КНИГА ПРО ЛЕМКІВЩИНУ

МПП "Таля"
смт. Брошнів, 2000 р.

БЕСКИДСЬКА БЕРЕГІНЯ

"Всевишній Господи! Не дай забуття, ні днесь, ні завтра, ні потім, допоможи втримати в пам'яті всі красоти краю, Бескидів, наших багатих, цілющих, чистих вод у ріках Бистрому, Попрадї, Сяні...

Не дай Боже забути звичаї свої, говірку співучу, бійканки, співанки, забави і вечірки в дні свят і в дні робіт!.."

Ці рядки взяті із вже відомої в світі "Молитви лемкині" Катерини Русин, винесені в заголовок цієї передмови не випадково. Адже на очах ще не старої, але вже досвідченої жінки відбулися воістину історичні події.

Потребувалось прожити 50 років, щоб появилась книга "Обереги Бескидів". Книга про Лемківщину, про життя Бескидських лемків – одну із гілок українського національного суцвіття, народ, який волею жорстокої руки вирвано із корінням від своїх рідних земель і депортовано в Україну 1946 року внаслідок операції "Вісла".

Авторці книги "Обереги Бескидів" в 1946 році було 8 років. Це занадто мало, щоб щось осмислювати тоді, але це достатньо, щоб запам'ятати чарівні Бескиди і страшний бій під Струбовиськом, а потім – виселення, плач і молитва лемкинь, їх страх перед тим, що буде далі, на іншій землі.

50 років – достатньо часу і досвіду, щоб осмислити все про Лемківщину, задуматись і відповісти на сакраментальне питання: хто ми? звідки ми? чому ми тут, на Бойківщині? Хоч Батьківщина наша там, на Лемківщині. Час, який не притупив бажання лемків побачити свою рідну землю, незабутні Бескиди, поля, ліси, ріки... Час, який доказав, що лемки вистояли як народ, зберегли свої традиції і звичаї, зберегли духовні скарби, які живлять і збагачують душу, передають молодим мудрість поколінь, роблять навколишній світ добрішим.

В книзі відображені дещо призабуті лемківські звичаї і обряди, які сягають своїм корінням у дідівські і прадідівські часи. Бескидських русинів – жителів гір, води і роси: хліборобів, ремісників, майстрів-будівельників.

Авторка ніби заглядає в лемківську хижку у всі свята літургійного року, разом з нами спостерігає, як готуються лемки до свят, як співають, колядують, як одягаються, як виховують своїх дітей, до чого прагнуть нині, збираючись до лемківської Ватри, на конгреси.

Читач зрозуміє і вловить головну мету книги про лемків – зберегти традиції свого народу, передати їх нащадкам, які повинні

знати: де їх рід, де коріння їхнє, бо то "не орел, що не літає до рідних джерел".

Авторка книги конкретними історичними подіями навколишнього життя лемків сьогодні на Бойківщині пропонує читачам власні інтерпретації бачених і відчутих з розповідей образків життя краян, які складають етнічну цінність і частину української ментальності.

Катерина Русин сприймає світ очима лемкині, Берегині Бескидів; відстоює добро і переконана, що лише віра в Бога, любов до рідного краю, виконання дідівських і прадідівських заповітів, відтворення традицій, повага і шанування свого народу – народжує сильне, мудре, добре і порядне покоління людей, які так потрібні Україні.

"Земля Бескидська – мій оберіг. Моя Лемківщина..."

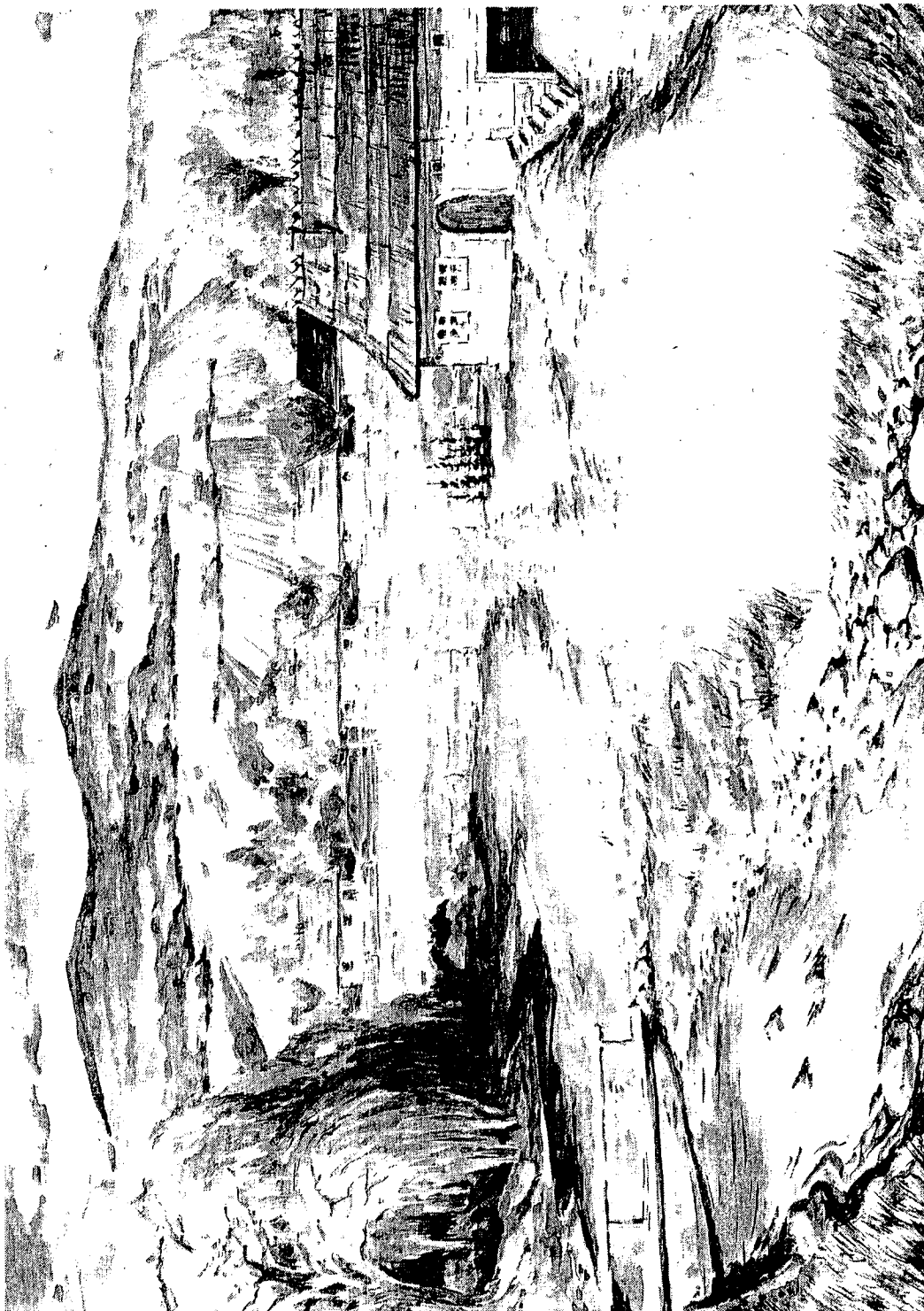
На Лемківщині, біля підніжжя Бескидів народилася 1936 року в селі Струбовисько Катерина Юрківна Русин. Звідси вона разом із своїми односельчанами була депортована в 1946 році на Станіславщину в Рожнятів. Тут, на бойківській землі, закінчила середню школу, Івано-Франківський педагогічний інститут ім. В. Стефаніка. Тут, напротязі 33 років навчала історії, етики і права, сіяла добре, розумне і вічне в душах учнів Сваричівської середньої школи.

Прекрасний педагог, мудрий психолог, високоінтелегентна Катерина Юрківна Русин веде велику громадську і просвітницьку роботу. Як член лемківського товариства "Бескидське земляцтво" брала участь у двох світових конгресах лемків і бойків. Саме ці події дали поштовх до написання книги про Бескиди, про життя, звичаї і традиції лемків.

Отже, шановний читачу, Ви маєте нагоду увійти в цікавий, колоритний світ добра Катерини Русин – лемкині, талановитої жінки, мудрої берегині, просто щирої і прямої людини.

Нехай же цей світ осяє вас добрим світом любові і злагоди, нехай додасть Вашій душі віри в добро, в незнищенність, нетлінність людського духу, у вічність і несахитність рідної землі.

Марія Рибчак,
директор Рожнятівської центральної бібліотеки.

СЕЛО, МОЄ РІДНЕ СЕЛО...

Струбовисько. Воно розкинулось поміж ріками Потік та Бистрий. А навколо простягались поля та урочища, що називались так, як веліла сама природа: Границя, Гряди, Росток, Підділниця, Мірки, Підлази, Горби, Пасіки, Запоточина, Глибока, Верховина.

А далі, біля підніжжя Бескидів, розкинулись мальовничі села з незабгненними назвами: Смерек, Ветлина, Присліп, Криві, Довжиця, Зібряче, Лішня, Кальниці, Явірці, Кобильський, Берег, Затварниця, Гільське та інші.

Найближче до самих Бескидів розташоване село Струбовисько. Це моє рідне село.

Я часто думала, чому така назва села, що вона означає?

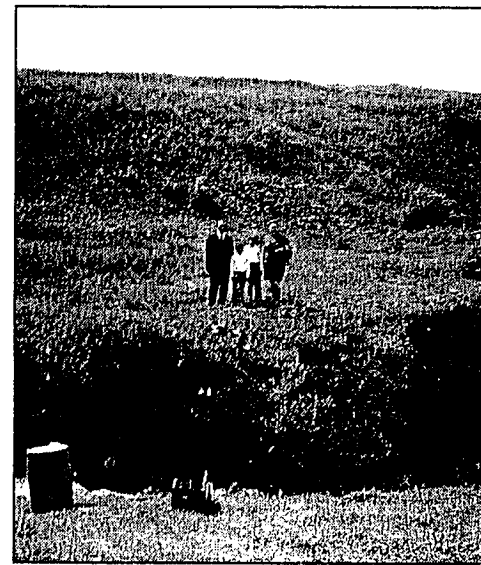
І от недавно в США у Нью-Йорку появилася невелика книжка під назвою "Минуле села Струбовисько". Її автори подружжя

Бережанських. Вони вихідці з Лемківщини: п. Михайло Бережанський – уродженець с. Струбовисько, а п. Дана Бережанська з с. Смерека.

Пан Бережанський детально і дохідливо пояснює назву села Струбовисько. Спочатку село називалось Зрубівиско – від слова зруб: це місце, де зрубані дерева. На таких зрубках частіше були сіножаті, потім поля, потім поселення. Навколо були ліси, малинники, ожинники. Тут протікала невелика річечка з назвою Поток (Потік). Пізніше село назвали Струбовисько. Це вже вплив польського звучання.

У рідному селі Струбовисько, на подвір'ї Батьківської хати.

«Берег Яворовий ...
Серцю дорогий
той спогад чудовий ...»

план-картосхема села. І до цього плану додані історичні відомості про жителів села та їх долю після 1946 р.

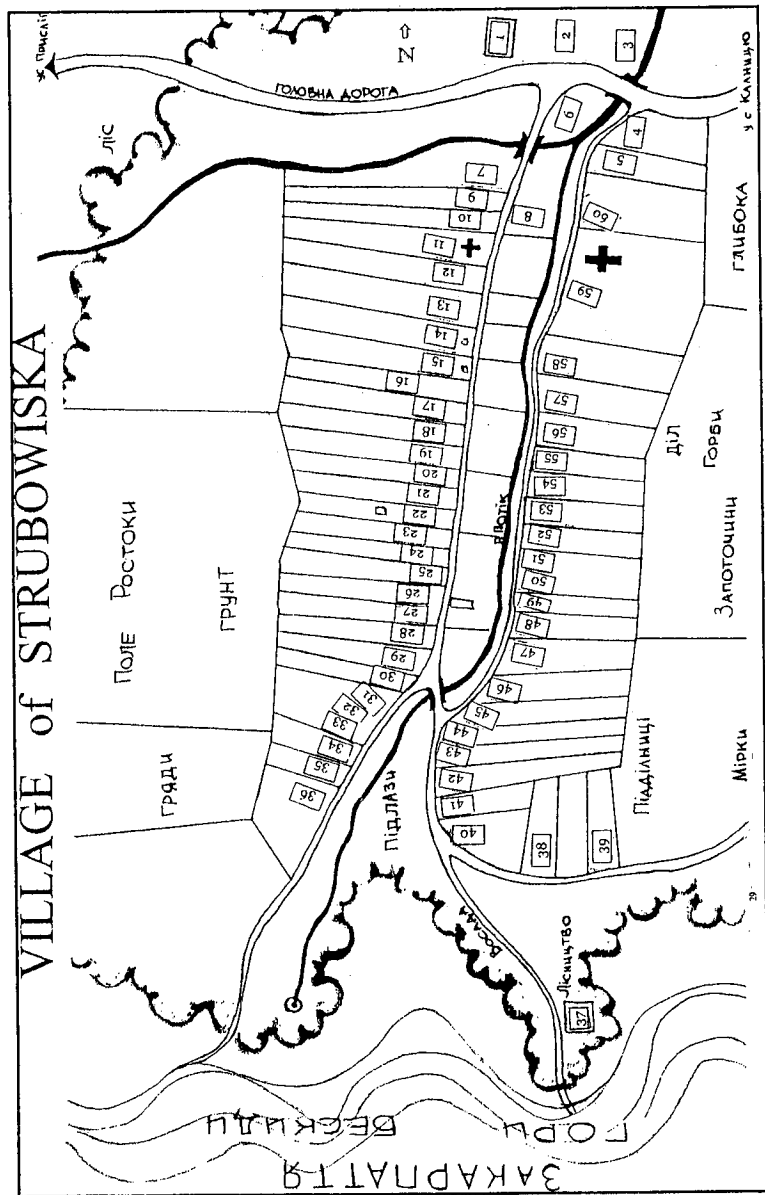
Титульна сторінка книжки створена художником Андрієм Йосиповичем Марчуком, моїм колишнім учнем, потім колегою по роботі в Сваричівській середній школі. На основі спогадів детально відтворено центр села на плані села. Показано всі хати згідно їх розташування під номерами. І, подивившись на обкладинку книжки "Обереги Бескидів", бачимо мою хату і хату Березанського, хату Русина Івана і хату Луцишко Федора та інших.

Meaning of the Legend Names of Houses and Other Objects:

1. School
2. Voloski, Hershko – A Jewish family
3. Ferentsevich, Fedor & Ivan Halushka – Gypsies
4. Koba – A Jewish family
5. Moskal, Ivan «Maskaliski»
6. Rusin, Ivan «Mihavchick»
7. Varkholiak, Dmitro «Maskaliski»
8. Moskal, Maria «Semania»
9. Salamashchak, Dmitro «Dzedziv»
10. Mihavchik, Yurko
11. Kaplicia (Roadside Chapel)
12. Lazorishin, Mikola «Kopaltsiv»
13. Herendi, Ivan «Vuhriniv»
14. Rusin, Ivan «Ruzin»
15. Berezhanski, Ivan & Stanko «Mandrachiv»
16. Lutsishka, Fedor «Pazin»
17. Rusin, Yurko «Bovtuliakiv»
18. Rusin, Vasil «Tselkiv»
19. Cehan, Mikhailo «Mitchin»
20. Cehan, Anna «Dzinzova»
21. Rusin, Leso
22. Oshchip, Vasil «Melnikovski»
23. Podoliak, Vasil
24. Salamashchak, Yurko «Demkiv»

25. Rusinkevich, Mikhailo «Yulianchik»
26. Oshchip, Yelko «Krupchin»
27. Rusin, Mikhailo «Luzhanchin»
28. Rusin, Mikhailo «Veetiv»
29. Andreiko, Matvei
30. Betsiv, Vasil
31. Kaniuk, Petro
32. Svistak, Dmitro
33. Rusin, Stanko «Hritskiv»
34. Svistak, Mikhailo & Stanko «Berezhnichin»
35. Varkholiak, Mikola «Shcherbatoho»
36. Varkholiak, Hryts «Krakusiv»
37. Lisnichivka: Maslik, Ludvig «Gyove» – a Pole
38. Popovich, Fedor «Bastrianchin»
39. Rusin, Nikola «Veetiv» (Miller)
40. Cehan, Vasil & Ivan «Hriniv»
41. Rusin, Teklia «Na Kamintsi»
42. Varkholiak, Ivan «Vrubliv»
43. Varkholiak, Fedor «Antoniv»
44. Koval, Vasil «Antoniv»
45. Marushchak, Ivan «Firkiv»
46. Koval, Yurko «Luchkiv»
47. Rusin, Fedor «Berezhin»
48. Kaniuk, Ivan «Kornikiv»
49. Vovk, Hryts
50. Rusin, Mikhailo «Milkiv»
51. Stakhurski, Stanko
52. Terletski, Ivan «Nastuniakiv»
53. Salamashchak, Ivan «Demkiv»
54. Lazorishin, Yurko «Pazin»
55. Liashinski, Ivan & Vasyl «Yesiakiv»
56. Kutsa, Eva «Yevnia»
57. Kaniuk, Nikola «Tsidanichiv»
58. Rohanich, Kasia «Koplasova»
59. Tserkva (Church)
60. Voloski, Hershko (Army Barracks)

Карта-схема села Струбовиська

Діти покинутих Бескидів

ЗАРЕВО НАД БЕСКИДАМИ

...Було літо 1946 року... Червень тільки почався. Весну ще не закінчили... Постійні чутки і бесідування, що село чекає якась біда, що будуть переселяти десь на Велику Україну, не давали ні спокійно спати, ні веснувати.

Надвечір газди збиралися і тихо говорили про те, що чували вдень. Деякі з них казали, що треба втікати у Бескидські ліси, полонини, там сховати і сім'ї, і пожитки, і худобу. Бо все заберуть і вивезуть. Хто забере, куди вивезе – ніхто достоменно не знав. Страх огортав усіх: і жінок, і дітей, і чоловіків. Найбільше – чоловіків, бо говорили, що чоловіків повезуть до Сибіру.

Несподівано, нежданно, негаданно цей страшний день настав: почалась стрілянина, запалала пожежа.

Бій тривав під селом, а коли загорілися хати, то всі зрозуміли, що бій іде під Струбовиськом. Полум'я, дим, плач дітей, крик і команди військових – все злилося в один страшний людський стогін, що нісся над Бескидами. Потім волаючи прокльони пораниених і обпечених людей, несамовите іржання коней, ревіт худоби, нескінченний гул машин – все це дзвенить і донині в пам'яті, страшною луною відлунує від дорогих серцю Бескидів...

По селу пронеслося фатальне – “виселяють”! Наказано з собою взяти лише те, що можна взяти в руки, у вузлики. Почали всіх зганяти до машин і вести до поїздів. Люди плакали, оглядалися на свої рідні домівки, села, поля, ліси, але ніхто не вірив, що бачить все це востаннє.

Вже позаду залишились такі рідні і такі дорогі Бескиди, здавалось, і вони відлунювали тугу, жах і сум. Над горами піднімалося криваве сяєво палаючих чи тліючих хатин, і дим рідного краю тепер роз'їдав не очі, ні, він в'їдався в душу і серце, паморочив голову, і ніхто не міг до кінця збагнути, яке страшне лихо спіткало їх.

...Минуло 50 років... Однак дорогу суму, страждань і сліз забути не можна.

Дорога суму, страждань і сліз.

Біль цей не може затамувати навіть найтяжча амнезія... Дорога сліз тривала тиждень. Очевидці, що пережили цю депортацію, згадують і плачуть, плачуть і розповідають:

Галина Федорівна Андрейко (з дому Попович – с. Струбовисько, нині проживає в с. Креховичі) пам'ятає все про ці страшні дні від 6-12 червня 1946 року: “Село згоріло, коли тривав бій під Струбовиськом. Залишилося три хати, повно війська на конях. На збір дано півгодини. З різних сіл і околиць людей зігнали через містечко Тісна, м. Балигрід до станції Загір'я. По дорозі відбирали худобу, людей били нагаями.

В “дорозі скорботи” додавалися нові трагедії: часто натрапляли на міни, що розривалися, гинули батьки, діти.

І досі перед очима страшна картина: віз наїхав на міну, вона вибухнула, воза розірвало... Загинули люди і коні. Жінці, що сиділа на возі, відірвало ноги. А виходу не було. Дочка мусіла закопати смертельно травмовану, але ще живу матір в землю. Той жах не може викреслити з душі трагедію. Дочка, що так хоронила матір, хотіла би хоч один раз поїхати на те місце, поставити хрест, свічку запалити – може би стало легше на душі...

На станції Загір'я стояли дві доби, не давали можливості вкосити трави для корів, яких ще не відібрали... Потім поїзд рушив... доїхав до Самбора, далі до Стрия, до Станіслава. Людей почали розселяти по селах...”

Згадує *Михайло Миколайович Канюк* (с. Струбовисько, нині проживає в смт. Рожнятів): “І до цих пір не можу забути цих страшних днів. Моє рідне село розташоване на лівому березі ріки Сян, біля підніжжя Бескидів. Газди мали землю, багато худоби.

Насильницьке виселення в 1946 році, коли ми були змушені залишити свої рідні домівки, неможливо передати в своїх спогадах. Жах охоплював мене, коли я дивився, як плакали жінки і діти. Дорога, якою везли людей, була заповнена військом. До станції Загір'я везли нас машинами, фірами. Військові сиділи поміж людьми, охороняючи, щоби хтось не втік. Військові боялись нападів вояків УПА, тому наперед себе садили жінок і дітей, як заложників, як заслін від куль. Дорога була замінована, часто порита мінами. Багатьох калічило, убивало. То була страшна дорога...

Через тиждень виїхали із станції в бік України. І 12 червня 1946 року вже опинилися на Станіславщині, на станції Креховичі. Із цієї станції везли нас люди з сіл фірами до місця поселення: лішнян до сіл Цінева, Ріпне, Н. Струтин; струбівчан у Сваричів і в Рожнятів; смереківці – в с. Креховичі, гапківці – в село Спас.”

Згадує **Галина Федорівна Лазоришин** (з дому Луцишка, с. Струбовисько Ліський р-н, нині с. Сваричів, урочище Підмонастир): "То було на Зелені свята... Перший раз за своє життя люди сиділи не біля своїх рідних хат у Бескидах, а далеко – на станції Загір'я, куди привезли всіх після вигнання з рідної землі. Люди дивилися на ліси, на вагони, а бачили свої рідні хижі, ґрунти, потічки. А хіба я могу забути ту стару розлогу грушку, на якій любила бавитись. Я і нині бачу її весь час перед собою... Ніхто з людей і гадки не припускав, що вже ніколи не повернеться на свою батьківщину. Лише якийсь один старенький дід припустив думку вголос, що всіх нас везуть до моря і там людей "висиплять у глибоку воду". Кожен з нас надіявся, що зовсім скоро повернеться додому. Та віра застала людей піти до лісу, наламати липи, ліщини і замаїти вагони, як маїли свої домівки на Зелені свята. Хіба могли ми тоді знати, яку долю заготовили нам... Поїзд рушив, а жінки з великим жалем завели пісню:

На високім мості вагони ідуть,
А в третім вагоні Марусю везуть..."

Згадує **Ганна Юрківна Шлапак** (з дому Лазоришин, с. Струбовисько, нині проживає в смт. Рожнятів): "Пам'ятаю той страшний день, коли нас виганяли зі свого села, котрі годні – йшли пішки, а котрі не могли іти – діти, хворі, старі люди, то повантажили їх на машини. Всього на наше село було дано три машини. В лісі коло Тісної було підкладено три міни, які розірвалися. Багатьох поранило, вони помирали, помочі не було ніякої... Ввечері в Загір'ї зупинилися, щоб подоїти корів, а військо польське не давало можливості ні відпочити, ні корів погодувати, ні подоїти. Пішли в Загір'ї по воду, щоби напоїти худобу, а в криниці були замордовані люди..."

Надвечір загнали людей у вагони, однак, люди помітили, що вагони, де була худоба, відчепили. Люди почали плакати, кричати, вимагали повернути їх. Ніхто не знав, куди везуть і за які гріхи. Хтось припустив, що везуть до "білих ведмедів"... Доїхали аж до ст. Креховичі, чужа сторона... Почали нас розселяти. Такою була Зелена субота 17 червня 1946-го."

Згадує **Йосип Федорович Подобаний** (с. Устіянова Нижнестрілецький район, проживає в смт. Рожнятів): "Немов чорна хмара звалилася весна 1951 року на жителів с. Устіяновичі колишньої

Дрогобицької області. В районі тоді проживало споконвіків близько 60 тис. Українців. Але цю територію Сталін пообіцяв віддати Польщі, звичайно, без населення.

І от ранньою весною 1951 року озброєні війська вступили в наші села і почали виселяти людей у східні і південні області України: Донецьку, Херсонську, Миколаївську.

По селі було чути плач і стогін людей. Плакали старі і малі, бо мусли покинути все рідне, прощатись із могилами своїх батьків, цілувати рідну землю, рідні пороги, церкви, в яких брали шлюб, хрестили дітей.

Гірські жителі, переселені на південь, ніяк не могли привикнути до південного клімату, до степів. Старі люди вмирили, молоді покидали степи, вертались в передгір'я Карпат, без яких не уявляли собі життя. Але на рідну землю нас не пускали огорожі з колючого дроту та прикордонники... Розсіяли нас по всій Україні... Проїшли роки, минув не один десяток років, та хіба ми можемо забути свої домівки, своє дитинство, свої пишні ліси і зелені гори. Та в серці і тепер ще живе надія, що настане час, коли наші землі стануть знову НАШИМИ."

Родини депортованих, що опинилися далеко від рідної землі, на новому місці старалися працювати. Як могли налагоджували своє господарство. Вони і нині відомі своїм умінням працювати, газдувати. Їх у кожному селі більшість. Назвати б для прикладу хоч кілька:

Це родина Андрейків з с. Креховичі, бо з часом і хату побудували, як кажуть з праці рук, і дітей в люди вивели, іншим людям допомагають. Такими ж господарями є родини Вишньовського Василя Михайловича, Вовк Галини Іванівни, Бабака Василя Дмитровича, Марущака Івана.

– В селі Ріпне, – розповідає Марія Василівна Лисова (Циган), – проживає 26 родин депортованих. Трудились на нафтопромислі. Серед них линула слава про Рогача Андрія Степановича – відомого будівельника, Свистака Михайла.

В с. Сваричів уміло газдували Циган Василь, Канюк Василь, Саламащук Федор, Москаль Іван, Марущак Іван; в смт. Брошнів умілими господарями стали Микола Луцишка, Василь Подоляк, Михайло Луцишка, Андрій Поглід, Гриць Сливканич, Вишньовський, Колосар та інші; в с. Спас родина М. М. Гишти.

Всі колишні мешканці Струбовиська, зліва направо: Іван Русин, Михайло Русин, Богдан Андрейко, Василь Андрейко, Іван Русин, Михайло Бережанський, Михайло Канюк, Станко Русин, Станко Попович.

Бескидське земляцтво приймає гостей з Нью-Йорка (США) пп. Михайла та Богдану Бережанських.

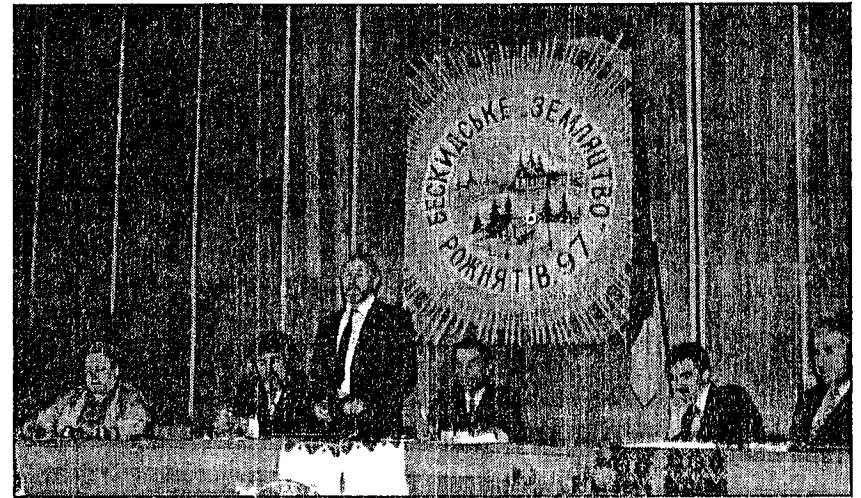
БЕСКИДСЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО

Особливо пам'ятний день для товариства 9 серпня 1998 р., коли, нарешті, сталося формальне завершення створення товариства — акція прийняття статуту, яка дала можливість отримання юридичного статусу.

В цьому факті є два моменти, які говорять про добрий початок, як кажуть законодавці — “де-юре” і “де-факто”: де-факто — це заява про себе діяльність; де-юре — юридичне оформлення товариства і надання йому юридичного статусу. Фактична діяльність товариства починалася з роботи, яка є визначальною у будь-яких реаліях життя: зустрічі, ватри, виступи з фольклорними, художніми номерами. Були підготовлені дві ватри, в яких взяли участь всі лемки регіону:

- ватра “Лемківські передзвони-95”
- ватра “Бескидське земляцтво-97”

Участь у двох всесвітніх фестивалях і конгресах ще більше утвердила віру в сили товариства. Всесвітній Конгрес Лемків у Львові та Всесвітній Конгрес Бойків у м. Турка, що на Львівщині,

На зборах Бескидського земляцтва. Виступає голова обласного лемківського товариства п. Криницький Степан Семенович. На зборах присутні п. Сікора — голова регіонального товариства “Бойківщина” та п. Бардяк М. М. Від Рожнятівської райдержадміністрації.

розкрили дальші напрямки діяльності Товариства. На цих Конгресах були виступи з лемківською співанкою, захист лемківської ноші — усе це полонило усіх присутніх. Американські лемкині, передивившись відеозапис конгресу, писали, що дуже сподобались їм гердани, драбинки — силянки — це прикраси лемкинь, їх одяг, полонила серця рідна співанка, бескидські мелодії.

Люди

Товариство “Бескидське земляцтво” це вихідці з Бескидів, яким історична доля дала тяжке випробування — депортацію і спосіб вижити не на рідній, але й не на такій уже чужій землі — Бойківщині. Вижити, на щастя, на українській землі.

Доля трохи була милосердна до лемків: втративши Бескиди, виживали біля Горган, які кожного дня і в кожну пору нагадують людям їх рідні Бескиди. А назва Товариства ще раз підкреслює, звідки ми, що нам дороге, за чим сумуємо, що не можемо забути? — **РІДНУ ЗЕМЛЮ У БЕСКИДАХ.**

Сталося так, що люди, які жили в селах біля підніжжя Бескидів і опинилися в Карпатах поруч, недалеко село від села:

- струбівці — в Рожнятові, Сваричеві, Креховичах;
- присліпці — в Брошнєві;
- смєреківці — в Долині, в Надієві;

Всі, хто живе на Рожнятівщині, об'єдналися в Товариство “Бескидське земляцтво”. Так називалася і **ВАТРА-97.**

Молода генерація

Діяльність Товариства — це робота, що пов'язана з відродженням духовних цінностей лемків з Бескидів. Це відродження привабливих лемківських замилювань:

- бескидських мелодій,
- бескидської говірки,
- бескидських бійканок і співанок,
- бескидських вечірок,
- бескидських згадуванок,
- бескидських звичаїв та традицій у відзначенні свят цілого літургійного року.

Це можна зробити при участі молодих людей, які черпають ці відомості від старшого покоління, як з чистої криниці, п'ють здорову воду духовної ментальності Бескидського етносу.

Відродно те, що у витоках Бескидського земляцтва нині з нами лемки першого, другого і третього покоління.

Перше покоління — це ті люди, що найкраще знають свій край, бо там народилися і виростили, стали газдами, але силою історичної долі мусили покинути Бескиди і доживати тут, на Бойківщині. Їх все меншає, бо півстоліття — це великий час;

Друге покоління — це ті люди, які народилися в Бескидах, на найбільш західних українських землях — на Лемківщині, однак дитинство, юність і зрілість склались тут, на Бойківщині. Від першого покоління лемків другому поколінню, на щастя, передалась, як багатий, безцінний скарб — любов до рідного краю, до Лемківщини, до Бескидів, туга за ними, ностальгія за рідною землею, вічна молитва лемкинь.

Третє покоління — це та молода генерація, що народилась і виростила тут, біля Карпат, на Бойківщині. Більшість з них лише чують розповіді батьків і дідів про Бескиди, про рідний край. Вони не були там, не бачили чарівних країв, але мріють побувати, побачити землю дідів і прадідів, відчутти красу Бескидів. Ці люди, люди з третього покоління лемків — є той скарб в “Бескидському земляцтві”, на який товариство покладає всі надії зберегти традиції і ментальність Лемківщини, передати наступним поколінням все, що треба знати про рідну землю дідів і прадідів, все, що треба знати про свої витоки, джерела, рід.

Хто вони, ці молоді люди, що складають третє покоління лемків, що не байдужі до своєї історії.

Це голова товариства “Бескидське земляцтво” Мирослава Казюк (з дому Русинкевич), лікар, кардіолог, що в лікарні лікує серця людей, а в товаристві — душі, наповнюючи їх бажанням знати про Лемківщину, зберегти Лемківщину, шанувати її пісню, танець, звичаї і традиції. Вона постійно записує від старших лемкинь співанки, маючи вокальні здібності, сама відтворює їх мелодії, а музична освіта допомагає Мирославі залучати до всіх заходів молодих дівчат, хлопців, коли готуються лемківські ватри, свята, здибанки. Часто це досить складно, важко і проблематично.

Галина Фреїшин (з дому Лазоришин) виконує обов'язки секретаря товариства, активна учасниця усіх заходів, свят і ватр. Вона особливо прислухається до всього, що їй розповідають про Лемківщину її мама Галина Федорівна Лазоришин (з дому Луцишка). Мамині розповіді, мамині співанки про рідне село, про милі Бескиди кличуть і манять до себе. І мама і донька мріють побувати ще хоч один раз на тому місці, де стояла їх рідна хата, яка на щастя відтворена художником на обкладинці книги “Обереги Бескидів”.

Мирослава Федорівна Шелест (з дому Коваль) – нині голова рожнятівського осередку “Бескидського земляцтва”, вона уміло спрямовує усю роботу для подальшого розширення Товариства, щоб відродити і підняти до життя всі пласти лемківської культури, залучити до пісні молодих людей, часто і нелемкинь, а бойкинь, тільки, щоб вершилися добрі справи в Товаристві.

Ігор Васильович Шевчук – заступник голови Товариства, умілий організатор всіх виїздів Товариства на свята, на свята і зустрічі, ватри, до Івано-Франківська, Брошнева, Ріпного. Його родина – батько Василь Дмитрович Шевчук, мати Анастасія Шевчук і сестра Алла – всі вболівають за справи в Товаристві.

Попович Степан Стапеневич – радник з юридичних питань, дає юридичні консультації, поради з важливих організаційних питань, статутних нюансів. Особливо активно в Товаристві є його мама Анна Михайлівна Попович, вона добре знає звичаї бескидські, молодію співала в Лемківському хорі на Лемківщині і охоче розповідає про все молодим, переживає за долю і справи “Бескидського земляцтва”.

Все, що планується зробити в Товаристві, найперше обговорюється з Анною Михайлівною Попович, Марією Михайлівною Гах, Дарією Канюк, та родиною Бабичів, де і мама, її сестра і молоді лемкині Галина та Мирослава вболівають за “Бескидське земляцтво”.

Галина Бабич – в родині має вокальні здібності, швидко сприймає і відтворює, а згодом і виконує почути від старших лемкинь пісні, організовує виступи художньої самодіяльності, на яких люблять слухати бескидські мелодії у виконанні Галини Іванівни Терлецької – кращої солістки всіх концертів та вечорниць.

Василь Михайлович Русин – у “Бескидському земляцтві” незамінний учасник хору, вечірок, свят. Його вболівання за справи в товаристві очевидні, бо ніколи не підведе, а його участь у проведенні свята “Іде Бескидський Миколай” – бездоганна.

Галина Михайлівна Шлапак – журналіст, у товаристві веде роботу по зв’язках з громадськістю. Працюючи на районному радіомовленні, готує цікаві передачі про життя “Бескидського земляцтва”, а статті, підготовлені нею, викликають великий інтерес у читачів.

“Бескидське земляцтво” організовує багато свят, зустрічей, приймає гостей. Для цього треба мати добрих господарів, які вміють і приготувати, і гостей прийняти – накрити столи. Цим умінням славляться старші і молоді лемкині – п. Дарія Канюк,

п. Галина Михайлівна Русин, п. Анна Михайлівна Попович, п. Мирослава Бабич, п. Мирослава Шелест, а також господарі та організатори свят Михайло Михайлович Канюк, Іван Матвійович Андрейко, Іван Вельгус.

Іван Вельгус – це та особа в Товаристві, на яку можна надійно покласти в усьому, бо він все знає, усе розуміє, за все переживає: господарський керівник, без якого Товариство не може обійтися і ним гордиться.

Особлива цінність в Товаристві це голови осередків: в смт. Рожнятів – Мирослава Шелест (з дому Коваль), в с. Ріпне – Марія Василівна Лисова, в смт. Брошнів – Юрій Андрійович Погляд. Це чудові організатори, освічені дипломовані керівники, якими поправу гордиться Товариство.

Не менш важлива роль належить тим мешканцям, до яких звертається “Бескидське земляцтво” у будь-яких починаннях, бо вони завжди готові виконати всяке завдання чи просьбу. Це старші і молодші лемкині Галина Дмитрівна Русин – касир Товариства, Галина Василівна Бриндальська (з дому Русин) – голова ревізійної комісії, Марія Іванівна Андрейко і Олександра Петрівна Русин (з дому Весна) – члени ревізійної комісії.

Бескидські мелодії на Лемківських передзвонах-95. Художній керівник – заслужений діяч культури України п. Марія Подорожнюк.

Не можу не підкреслити хвилюючий момент: Олександра Петрівна Русин сама полтавчанка, але вважає себе лемкинею, бо чоловік і діти її Русини Бескидського походження. В "Бескидському земляцтві" вона шанована особа. Також активними в товаристві є бойкині Тетяна Ігорівна Русин (з дому Паламар) та п. Анеля Косів. Робота Товариства тим успішніша, чим більшу підтримку дають "Бескидському земляцтву" сім'ї і родини, що не стоять осторонь всіх проблем Товариства. Ми тишімося і гордимся, що маємо такі сім'ї: це родини Сидоряків, Русинкевичів, Лазоришин, Андрейків, усіх Русинів, Поповичів, Копчаків, Думаничів, родина Мацюк Люби Григорівни, п. Стасів Альбіни – з Рожнятова, родина Сливканичів, Луцишко, Терлецьких, Ощипів, Андрейко, Марущаків та багато інших з смт. Брошнів, родини п. Лисової, Свистак, Кулик, Плішка, Киц з с. Ріпного, багато родин з с. Сваричів, Креховичі, родина Андрейко, Вовк, Марущак І., Канюк Галина, Канюк М. В., Саламащак В., Циган, Сагайдак К. (з роду Ляшінська).

СУЦВІТТЯ ГЕНЕТИЧНОГО РОДУ

За 50 років виникли сім'ї, в яких діти народились тут, на Бойківщині, в змішаних сім'ях, де батько чи мати не з депортованих, а місцеві жителі. Діти в цих сім'ях часто ставлять питання: як бути тим, що народились тут біля Карпат, на Бойківщині, чи на Гуцульщині. Адже Карпатська земля їх край, звідси батько, чи мати. І дуже добре. Значить будемо любити і шанувати землю Карпатську так, як шанують діди Бескидську. Значить духовне життя є ще багатшим, бо є можливість бути оберегами і Карпат, і Бескидів – гір дідів, прадідів. Хочу відмітити дітей багатой гілки роду: це Курташ Ілонка та Юрко Русин з Вигоди, Мацюк Віра, Русин Катруся, Андрейко Ірина, Казюк Іванка та Бабич Руслана з Рожнятова, Фрейшин Ольга з Н. Струтина, Уляна Русин, Ірина Русин, В. Чижевський з Рожнятова.

ЛЕМКІВСЬКІ ПЕРЕДЗВОНИ.

Так називалася перша за 50 років зустріч лемківської громади в Рожнятові, яка афішувалася як "50 років депортації лемків з Польщі в Україну".

Зустріч готували усі лемківські родини, що живуть на Бойківщині, зокрема на Рожнятівщині, в селах району: Сваричів, Брошнів, Креховичі, Спас, Ріпне, Цінева і Рожнятів.

Першорядну роль в організації, підготовці і проведенні цієї історичної акції в житті лемків відіграли працівники відділу культури, зокрема: п. Тринчук Я. І., п. Рибчак М. В., п. Тренчук В. М., голова товариства "Бойківщина" п. Марія Подорожнюк та представник Райдержадміністрації п. Сагайдак А. Т. З їх допомогою був наданий транспорт у всі села району, яким на зустріч у Рожнятів прибули десятки людей.

В той день Народний Дім "Просвіти" був особливо святковим і світлим. На сцені – велика кругла емблема "Лемківські передзвони – 50 р."

Людей зустрічають молоді лемкині і приколюють такі ж емблеми кожному учаснику свята та всім гостям. У фойє звучать бескидські мелодії у виконанні фолькгрупи братів Москалів "Троїсті музики". Всі займають місця в актовому залі.

Звучать акорди лемківського Гімну "Гори наші Бескиди". Представник держадміністрації п. Андрій Сагайдак звертається до залу:

"Дорогі, високоповажні гості! Шановні краєяни! Вельмишановна громадо! Перше за всю історію краю ми відзначаємо особливу дату в житті українського народу – 50-річчя депортації лемків. Це сумна дата в історії Лемківщини.

Гілка українського народу має багате суцвіття: гуцули, бойки, лемки. Тільки в незалежній Україні стало можливим говорити про їх долю у всі часи ніким не скореного слов'янства."

Ведуча свята, лемкиня, п. К. Русин звернулася до всієї громади Бескидського Земляцтва зворушливими словами, що написані на запрошеннях:

"Якщо Бескидський вогник не погас,
Коли роки беруть розгони...
Згадаймо, лемки, ватри час...
Звучать лемківські передзвони!

50 років... то є великий відрізок часу, бо за півстоліття виростає нове покоління людей. Власне, воно і виросло і сформувалося уже тут, в Україні, хоч Батьківщина там, на милій і дорогій Лемківщині.

Я народилася в краю, територія якого належить Польщі. Нині це Краківська область. Високі, прекрасні, оспівані в народних піснях і поетами Бескиди.

Біля підніжжя Бескидів – тихі, скромні лемківські поселення: Струбовисько, Криве, Ветлина, Тісна, Смерек, Кальниці, Присліп, Берег, Довжиця, Зібряче та інші.

Бурхливі події повоєнних років, таємна дипломатія сталінських політиків, політичні операції та договори на зразок "Операція Вісла" краями не тільки карту Європи, але й серця великих і малих народів, етнічних груп.

Не обминула лиха доля і жителів Західних Карпат, бескидських лемків, бо насильно були переселені з рідної землі, з Лемківщини, що залишилась по той бік кордону, – на Бойківщину.

Відповідно до угоди "Вісла" за період 1944-1949 рр. з Польщі до СРСР було переселено понад 518 тис. чол., з них 482 тис. – українців і 37 тис. білорусів, а з СРСР до Польщі – 1,5 млн. поляків.

В журналі "Сучасність" (травень, 1991 р.) читаємо: "Однією з тем, про які донедавна не можна було навіть заікатися, була трагічна доля лемків, яких у 1946-47 рр. насильно вивезли з їх споконвічних сіл. Згідно з рішенням польського Уряду, свої рідні хати були змушені залишити всі русини-лемки без винятку: діти, дорослі, старі, ті, що за Польщу воювали зі зброєю в руках, і ті, що страждали в німецьких таборах. Лемківські села залишилися пустими.

Польський Уряд недавно визнав акцію "Вісла", в рамках якої відбувалася насильницька депортація, – за незаконну.

Ясна річ, що лемки не хотіли покидати рідні хати, ховалися перед депортацією в лісах, в горах з надією, що Уряд Польщі змінить своє незаконне рішення, антигуманне рішення, яке суперечило не лише міжнародному праву, але й звичайній людській моралі. То ж люди, яких виселяли, не були ні в чому винні."

ЖИТТЯ ЛЕМКІВ НА БОЙКІВЩИНІ.

Восени 1996 року лемківська спільнота відзначала 50-річчя депортації лемків з Польщі в Україну.

Депортація... Слово яке тяжке. Це примусове виселення з рідних теренів.

Прошло піввіку, але й досі болить, щемить усіх лемків невідступне і тупе, як біль, питання: чому? Мучить це питання навіть тих, хто не пережив страшних поневірянь і лихоліть; то що вже говорити про тих, хто звідав усю ту муку у свідомому віці, в розквіті сил і здоров'я, покидаючи нажите і набуте.

Про цю біль співали молоді лемкині в пісні-оранжировці "Чиє ж то полечко не зворане".

1. Чиє ж то полечко не зворане? – 2 р.
Руснаків, руснаків занедбано. – 2 р.
2. Як було полечко то ворати? – 2 р.
Зачали у червни го давати. – 2 р.
3. Полечко надали – чим ворати? – 2 р.
Бо здому не дали плуга взяти. – 2 р.
4. Садили у червни – щось вродило. – 2 р.
Бодай ся такого не дожило. – 2 р.
5. Ми поле спололи і скопали... – 2 р.
Та в нас то полечко відібрали. – 2 р.
6. То поле колгоспи відібрали, – 2 р.
Зворати і полоти нам казали. – 2 р.
7. Настала та днина, та година – – 2 р.
Воскресла іще раз Україна. – 2 р.
8. Дай, Боже, здоров'я Україні, – 2 р.
Хай будуть щасливі, всі єдині. – 2 р.

Депортовані були розселені на Бойківщині, зокрема на Рожнятівщині, в селах: Сваричів, Брошнів, Креховичі, Спас, Цінева, Ріпне, Брошнів.

Життя продовжувалося, треба було вижити, а значить – треба було веснувати у червні 1946 року. Рік післявоєнний був важкий, голодний. Чим сіяти, що садити? Чим прогостувати сім'ї? – ось ті питання, які щодня стояли перед кожним депортованим.

Але люди були працьовиті, потрохи приживались на новому місці, потрохи приживались з місцевими господарями.

Віками жили ці обдаровані умінням працювати бескидські господарі з праці рук. Вони самі себе уміли забезпечити усім: одягом, взуттям, їжею, житлом. Добре знали ремесла. Всі жінки добре знали ткацтво, пошиття одягу і вишивки. Тому швидко зуміли налагодити господарство.

Серед лемків були добрі ковалі, теслярі, будівельники, ткалі; народні умільці, що швидко стали відомі тут, на Бойківщині.

Назву тих, про котрих сама знаю, чула, як про них говорили скрізь: талановитий коваль Подоляк Василь. Він умів усе: зробити воза, викувати будь-яке знаряддя праці – сапу, серп, косу, злагодити упряж для коня. В його кузні не переставав горіти вогонь газдівського життя.

Іван Терлецький, Йосиф Бунга – талановиті музиканти, скрипалі.

Будівельну бригаду організував Юрій Матвійович Лазоришин. Далеко за межами Рожнятівщини, знали, що лише Юрко

Бескидські газди.

Лазоришин уміє все: і як перевезти стодолу з с. Липовиця до Рожнятова, не розбираючи її на планиці, і як правильно зробити кривлю, і як розмістити на подвір'ї будівлі так, щоб усе було корисне і красиве. Десятки хат в Рожнятові збудовані його бригадою. Ні один міст через річку Чечву, Лімницю не збудувався і не ремонтувався без бригади Юрка Лазоришина.

Там, де, здавалось, уже нічим не зарадиш хворому коневі, ветлікарі казали: "Кличте ще Лазоришина..." І Лазоришину це вдавалось.

Андрейко Матвій – виявився добрим керівником, він умів організувати людей, був бригадиром, а згодом вправним лісничим.

Русин Юрій Тимофійович – це грамотний, інтелігентний чоловік, довго працював секретарем Рожнятівської селищної ради, християнин, що сумлінно допомагав церкві. І коли для нього постав вибір: або церква, або мирська влада – він вибрав церкву. А пізніше став бухгалтером.

Добрими, умілими господарями стали на Бойківщині і такі лемки: Русинкевич М., Русин Василь, Свистак М., Русин Михайло, Шевчук Василь, Шевчук Володимир, Циган Василь, Русин Станко, Подоляк Іван, Попович Станко і Свистак Іван. Одними з кращих робітників наших лісокомбінатів були Русин Іван, Сливканич Григорій, Колосар, Вишньовський, Погліди з Брошнева. За авторитетними характеристиками обирались депутатами селищної Ради кращі з кращих, серед них і Русин Михайло, і Русин Єва, Русин Юрій з Рожнятова, Марканич – у с. Цінева.

Від того, де поселили кожну лемківську сім'ю, хто став сусідом, хто межувався з господарями – залежало нове життя на новому місці. Ясна річ, якщо поряд по сусідству були бойківські родини з чуйним серцем і доброю душею, помірковані, щирі, співчутливі, то і лемківській родині було легше. Бо часто місцеві жителі, прості бойки ділилися з лемківськими родинами хлібом, насінням, одягом, допомагали веснувати, помагали, як кажуть, пустити коріння у землю. З розповідей лемків-старожилів такими у Рожнятові добрими сусідами були родини Стася Ціхуна, Олійників Тринчуків, Гренчуків, Волошиновичів, Котурбашів, Юречків, Діденків, Дирівих, Мельників, що на «Старому селі»; родини Площанських, що «За мостом»; родини Бойчуків, Лоп'янецьких, Бураків що за містом; родина Каменецьких, Юречків, Василькових що «На Струтинській вулиці» і «Під Костелем»; родини Бойчуків, Юхманів, Синичаків, Кулічковських, що «У річках»; родини Лоп'янецьких, Котурбашів, Пришляхевичів, Яремчуків, Янківських,

що «За рікою», а в урочищі Підмонастир – Рибчаки, Косарі. Це Матішуки з Мочірної, це Прокопіві, в с. Сваричів – це Калинії, що на Ломинці, Рибчаки, це Синичаки в Мочірній, це Марчуки в Корковій, це Волощуки в Руському Гаї, Федішини в Корковій це Коники на Ломенці. Ще й нині вже друге покоління лемків на Бойківщині з вдячністю згадує про ті сім'ї, тих людей, котрі допомагали вижити. Власне, це риса будь-якого українця – допомага, взаємовиручка, гостинність, людяність – як головна ознака слов'ян, ще раз підкреслює те, що лише в єдності сила незалежної України, менталітету українців.

Минуло вже півстоліття з часу трагічної депортації. Змішались сім'ї лемківські, бойківські, виросло покоління людей, в родовому дереві яких є вже три гілки українського суцвіття: лемківська, бойківська, гуцульська. Але це ще більше прославило українців, їх талант, їх творчі сили, їх наукові здібності, зрештою, – їх етнографічну славу. Славні імена відомих людей збагачують і збагачували Україну, її народ: це відомий лікар Рожнятова п. Копчак М. І., та його брат п. Копчак викладач Прикарпатського університету ім. В. Стефаника з Івано-Франківська, талановитий юрист в Івано-Франківську **п. Русин Ф. О.**, п. Мирослав Русин – кандидат філософських наук, професор, зав. Кафедрою історії України Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, династії чудових самородків-музикантів з родини Москалів та багато інших. І всі вони черпають сили з того джерела, що називають «Бескидське земляцтво», бо добре розуміють і пам'ятають житейську народну мудрість, що в пісні: «То не орел, що не літає до родинних джерел».

Нині когорту славних бескидян з Лемківщини продовжують люди знані і шановані на Івано-Франківщині. Це - п. Мончак Лев Савович, професор інституту нафти і газу, умілий організатор лемківських свят, зустрічей, ватр на Прикарпатті; отець Анатолій Дуда з Монастириська - талановитий оратор - теолог, прославлений одержимістю до історії Лемківщини, долі її народу. Його щомісячні літургії і проповіді на рідній говірці якою володіє дивовижно, досконало, в храмі Василянках в Івано-Франківську дістали загальне схвалення, визнання і викликають захоплення.

П. Хом`як Орест з Бурштина - відомий меценат культурних надбань Лемківщини. Без його матеріальної підтримки важко було би розвивати духовні цінності бескидян.

П. Василь Шкимба з Калуша - знавець і популяризатор лемківської пісні, лемківської говірки на ватрах у Ждині (Польща),

на зустрічах і виступах. Здибанка з Василем Шкимбою - це завжди радість.

Багато можна і треба би сказати про людей, завдяки яким організовані і працюють Лемківські товариства на Прикарпатті: п. Лабик Федір Іванович з Калуша, це п. Грега Степан Петрович з Коломиї, це п. Яна Начас з Борислава; це п. Вікторія Япчаник і п. Марія Шоп`як з Долини; це сім`я Лінг з Надвірної; це п. Фучила Михайло Петрович з Галича; це п. Мирослава Казюк-Русинкевич, п. Мирослава Шелест з Рожнятова; це п. Юрій Поглід з Брошнева; це п. Марія Лисова з Ріпного; це п. Степан Семенович Кирницький з Івано-Франківська.

Без таких людей постраждала би Лемківщина.

Бескидське земляцтво чекає гостей.

ЧИЇХ БАТЬКІВ МИ ДІТИ?...

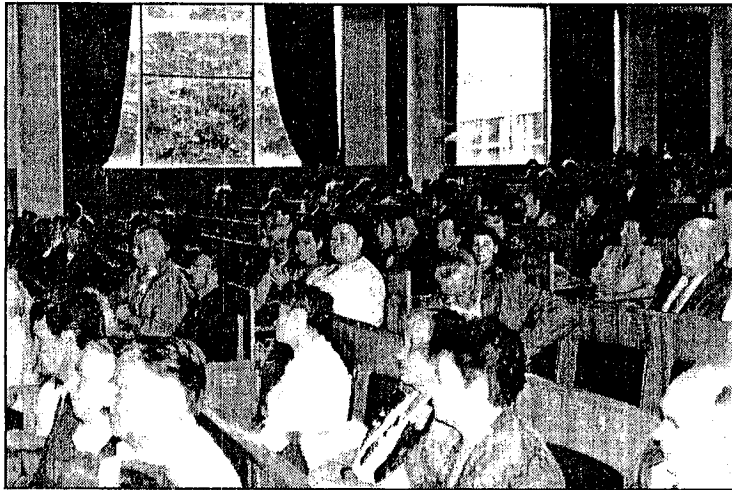
Сакраментальне питання: хто ми, звідки ми? Чому ми тут, на Бойківщині, а Батьківщина наша там, на Лемківщині? Ці та багато інших подібних питань ще довго будуть мучити нас і наших дітей.

Щоб відповісти на ці питання, треба сягнути в глибину віків, в історію народу українського. З книги Івана Красовського і Дмитра Солинки (Львів, 1991 р.) дізнаємося:

“Кожен народ, великий чи малий, має свою історію, має свою культуру, духовні цінності. Часто запитують нас наші діти, внуки, правнуки: “Хто ми, лемки? Чому називаємось “лемки”, чому говір наш український, а земля рідна, батьківська на території Польщі?” Відповіді на ці питання дають історичні джерела, документи, енциклопедії, історичні довідники, наука. Всі вони показують, що наша історія невіддільна від історії слов'ян, від історії українців. Різні наукові видання, книги, словники, інші історичні джерела дають об'єктивну інформацію про лемків і лемківщину:

1. Велика загальна енциклопедія. – т. 43, Варшава, 1910 р.

Тут читаємо: “Лемки, або ж як сами себе називають, руснаки – відгалуження русинських горян (гуралів), так названі у зв'язку з проживанням частки “лем”. Проживають на північних схилах Карпат”.

На другому Всесвітньому конгресі лемків у Львові 1997 р. У центрі представники від Бескидського земляцтва.

На другому Всесвітньому конгресі лемків у Львові. Шевченків гай. Чернеча гора.

2. Загальна енциклопедія. Варшава, 1934 р. – пише: “Лемки – горяни, русинські племена, що проживають на північних схилах Бескидів”.

3. Енциклопедичний словник. Т. 2., Прага, Чехословацька АН, 1981. – вважає, що “Лемки – етнографічна група українців в Карпатах-Бескидах між ріками Сян і Попрад”.

4. Словник української мови Б. Грінченка. Т. 2., Київ, 1908 р. – пояснює “Лемки – жителі Бескидів, малороси (українці)”.

5. Большая энциклопедия. Т. 12., Петербург, 1903 г. – пише так: “Лемки – русинське населення західних Бескидів (Карпат). Мова їхня є поєднанням русинської мови з польськими, словацькими словами”.

Висновки з цих досліджень:

- I. Лемки – це споконвічні жителі Бескидів (Карпат);
- II. Лемки – це слов'яни;
- III. Лемки – українці.

Коли подивитись у глибину віків, то дізнаємось про історичне походження карпатських жителів: VII ст. – на території Карпат проживало слов'янське плем'я білих хорватів. Назва “білі” означала “західні”. Адже кольорами давні народи визначали сторони світу:

“білий” – захід, “чорний” – північ, “червоний” – південь, “жовтий” – схід. Назва “хорвати” (горвати) означала, що ця група слов’ян поселилася в горах. Білі хорвати самі себе називали “русинами”, тобто жителями гір, води, роси. Основне їх заняття – землеробство, рослинництво, ковальське та ткацьке ремесла. Візантійський автор – Прокопій, давньоруський літописець Нестор дають далеким предкам лемків, себ-то білим хорватам, багату характеристику: “...вони – вельми хоробрі; вони – вельми гостинні; вони – вельми волелюбні, їх ніяким чином не можна до рабства схилити”.

В дохристиянські часи вони поклонялися різним богам, найпопулярнішим був Бог грому і блискавки Перун. На його честь на Лемківщині в ніч на Івана Купала палили вогнища – собітки. Ще і досі в мові збереглося одне з найтяжчих заклинь: “Перун би тя застрілив”.

В IX-X ст. – білі хорвати вже в складі Київської Русі. В XI ст. На р. Сян виникло місто Сянок.

В часи татаро-монгольської навали, яка досягла Карпат, хорвати спинили татар, рятуючи Європу, частково переселилися на південь і згодом створили держави – Сербію, Хорватію.

В XIV ст. – Лемківщина перебуває в складі Польщі та Угорщини. Антифеодална боротьба підняла лемків на збійницький, тобто повстанський рух. Найбільше повстання відоме як повстання “славного на весь Бескид збійницького ватажка Андрія Савки”.

У 1772 році Лемківщина, як і Галичина, – під пануванням Австрії.

В XIX ст. почалась “зарібкова” еміграція до США і Канади. Першими емігрантами до США були Русин з Бескидів, Юрко Кашицький з с. Нова Весна Новосянського повіту, який подався до США у 1871 році. Потім Михайло та Іван Русини з с. Струбовисько Ліського повіту Краківської області. Галицькі часописи жартома писали: “Лемки відкрили Америку”.

Деякий час територія Лемківщини входила до Чехословаччини (до 1945 р.).

Велике горе принесла лемкам німецька окупація, було знищено і вивезено в Німеччину кращих синів і дочок з Лемківщини. Лемки внесли значний вклад у всенародну боротьбу проти фашизму – в русі опору, серед них відомі П. Пиртей, М. Донський, П. Русиняк, А. Яворський з Королика – саме він очолив партизанський рух в Карпатах.

Хоч за всю війну лемки мирно проживали з сусідами, сильні світу цього політики виношували плани поділу: восени 1944 року Тимчасовий Уряд Польщі заключив угоду з Урядом Радянської

України (з відома Сталіна) про обмін населенням. За цією угодою українське населення, що проживало в межах післявоєнної Польщі підлягало виселенню на Україну в обмін на польське населення, яке виселялося з України до Польщі. 200 тис. лемків насильно було депортовано в Україну, 140 тис. лемків залишилося в межах Польщі.

В 1947 році в результаті операції “Вісла” вони були насильно вивезені на західні землі Польщі. Це сумна сторінка в історії лемків. 100 тис. лемків-русинів зараз проживає в Словаччині.

Однак, незважаючи на широку діаспору, лемки вміють відстоювати власні інтереси, об’єднуються, створюють свої товариства, групи, проводять “Ватри”.

В 1956 році у Польщі створено українське суспільно-культурне товариство (УСКТ) з тижневиком “Наше слово”. З 1983 року на Лемківщині щороку проводиться багатолюдний фольклорно-етнографічний фестиваль “Ватра”.

В 1988 році у Львові започаткувала свою діяльність товариство “Лемківщина”. А вже в 1990 році на Лемківщині – у Польщі створено товариство “Об’єднання лемків”.

Отже, за 250 років лемки не тільки не втратили своєї самобутності, неповторності, не втратили своєї говірки, культури – вони зберегли своє національне обличчя, своє національне ім’я – русини.

В Україні лемки переживали труднощі переселення – втрата майна, рідної землі, нове незвичне оточення, однак вистояли і збереглися як народ, як етнос українців. І вкотре вирятували їх вічні духовні цінності лемків – працелюбство, стійкість духу, взаємопідтримка, взаємодопомога і, звичайно, тверда віра в Бога. Час накладає свою печать на життя, потрохи починають стиратися деякі звичаї, обряди, мова. Але ніщо: ні рідне слово, ні рідна пісня, ні один узір вишивки, ні одна колядка, ні одна лемківська молитва не можуть пропасти безслідно, бо це буде тяжкий гріх, нас, лемків теперішніх перед могилами наших дідів і прадідів, що лежать там, на батьківській землі, біля підніжжя Бескидів.

“Ой настало тото літо, тай тота година –
Зібралася на здибанку лемківська родина”

– так співають краков’яка сьогодні молоді лемкині. Радісно усвідомлювати, що сьогодні відроджується призабуте. Берегинями втрачених позицій стають молоді лемкині – вчителі, лікарі,

музиканти. Продовжує розвиватися в незалежній Україні народне мистецтво: різьб'ярство (Львів, Стрий, Трускавець, Моршин, Підгайці, Бережани), серед умільців Василь Одрехівський – заслужений діяч мистецтв України, різьб'ярі – брати Юрій та Мирон Амбіцькі, Лука Біганич, Іван Мердак, Андрій Сухорський. А хто в Україні, та і далеко за її межами не захоплюється солов'їними голосами сестер Байко з Яблуниці. До видатних лемків відносяться і диригент Стефан Турчак, чудує своїм співом хорово капела "Лемковина", а скільки створено, і нині активно діють, прекрасних художніх колективів – самородків лемківської землі на Львівщині, Тернопільщині, Івано-Франківщині. Багато видатних вчених родом з Лемківщини, серед них такі відомі імена: історик Іван Красовський, етнограф з Сянока, автор 1500 статей з історії та культури лемків; Солинко Дмитро – інженер, видатний технолог, чудовий художник; Василь Хомик, Анатолій Ядловський – поети;

Лемківська діаспора в США: п. Михайло Бережанський, автор книги "Минуле села Струбовисько" та його дружина п. Дана Данилів-Бережанська з с. Смерек, співатор книги.

пп. Михайло та Дана Бережанські ведуть значну роботу в Українському Конгресовому Комітеті у Ватервліті, Нью-Йорк.

Степан Криницький – голова обласного товариства "Лемківщина"; п. Криниця – голова лемківського товариства "Надсяння".

Лемки-емігранти в США, Канаді вже мають свої лемківські громади, товариства, осередки. Вони нагромадили багатий досвід суспільної роботи по збереженню та відродженню лемківської самобутності. В 1936 році в США створена організація оборони Лемківщини – ООЛ, а напередодні у 1930 році започаткував свою діяльність Американський лемкосюз, а у Канаді – об'єднання лемків Канади. Згодом ці два великі об'єднання переросли у Світову Федерацію Лемків Америки – СФЛА. У цій діяльності активну роботу проводив професор Торонтського університету Павло Мегочі. Сьогодні Іван Філ, Михайло Бережанський з Нью-Йорка продовжують роботу в Українському Конгресовому Комітеті.

Знавець і популяризатор лемківської співанки, лемківської говірки, Василь Шкимба з Калуша, цінитель роду краю Лемківського о. Анатолій Дуда з Монастириська. Керівники Лемківських товариств Яна Начас з Брошнева та Вікторія Япчаник з Долини, родина Лінг з Надвірної.

Отже, справді, Лемківщина "в красі променистій споглянула світ". Краще про це говорять лише поетичні рядки:

"Любов вас висока до неба підняла,
А вранці, як сонце вітається з вами,
Ви в світлій красі – наче врода весняна...
Чи літо в природі, чи скута зима,
Лемківщино, вроди над тебе нема.
В красі променистій споглянула світ.
В піснях голосистих твій славиться рід!

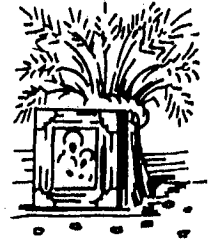
“Немає шляху до віри і до благ світу
легшого і ближчого, ніж шлях знання.”

(східна мудрість)

ЛЕМКІВСЬКІ ЗАПУСТИ В БРОШНЕВІ

Бескиди, Карпати
Вже вкрилися снігом,
І санна дорога
Лягла через міст.

Лемківські запусти,
Бескидські забави...
Брошнівські вечірки...
Спішіть, бо завтра вже піст!

Няй грають гудакі!
Гудакі няй грають!
Чи чулисте таке?
Лемкині й парубци гуляють!

Няй світят зірниці,
Палає багаття...
Запусти проженуть
Усяку біду.
Введення, Миколи і Анни-зачаття –
В Бескидах чекають святу Коляду...

То няй вам са співат,
То няй вам са гулят,
Як там, у Бескидах, колись,
Дівчата й парубци
Няй трохи са журят,
Лем тим, з ким би потем
Узяв та вжививсь.

ВЕСІЛЛЯ ЛЕМКИНИ НА БОЙКІВЩИНІ В КАРПАТАХ

(Обрядова весільна основа Бескидських Лемків і
запозичення від лемківської діаспори в Канаді та
Пенсільванії (США).)

50 років – це – тривалий період, це півстоліття часу, якого більш, ніж достатньо, щоб дещо деформувалось, дещо змінилось, дещо зінакшились етнографічні звичаї. Це стосується і лемківського весілля в Карпатах. В цих веселих весільних діях спостерігається намагання зберегти Бескидські традиції, одночас бачимо історичні напластування, запозичення і впливи проведення весільного обряду української лемківської діаспори в Канаді, США, Бразилії, Аргентині.

Як би той час не ставив свої акценти, однак лемківське весілля в Бескидах, чи в Карпатах було і є веселим прекрасним народним дійством, в якому бачаться всі його моменти в світлі прекрасного, духовно звеличеного культурно-піднесеного обряду – Весілля Лемкині. Обряд має скріплювати сім'ю, зміцнювати цей союз чоловіка і жінки не лише обручкою і рушником, але й усвідомленням молодих перед усіма, хто прийшов на весілля, перед батьками своїми, перед усією лемківською громадою – відповідальності за все післявесільне Життя Молодої і Молодого, за їх сімейну поведінку, за той рід, який вони продовжать не лише народженням дітей, але й утвердженням і продовженням традицій Бескидського роду, його духовних цінностей, що йдуть ще від тих далеких предків, що називались – білі хорвати Бескидів. Варіант весілля Бескидської Лемкині в Карпатах в цьому нас переконує.

Підготовка весілля Лемкині починається із **заручин** – події, коли запрошені батьки Молодого йдуть до батьків Молодої на зустріч – знайомство. Тут обговорюються всі аспекти весілля: кількість гостей, час і місце весілля, визначають Старосту і Старостівну, Дружбів і Дружок, Кухарку, Музиків.

Заповіді – це об'явлення Священиком в церкві про майбутній шлюб молодих, називаються імена та прізвища Молодої, Молодого та їх Батьків. Такі заповіді звучать в церкві щонеділі напротязі трьох тижнів.

Тим часом гостям розсилають запрошення на весілля за обраним текстом:

Ми серця у щасливим союзі
Посднали від нині й довіку.
То ж запрошуем рідних і друзів
Розділити цю радість велику!

Тож прийдіть на весілля в Карпати,
До гірських, весняних краєвидів.
Тут будуть вітати й вінчати
Лемкиню, ту Ляну – Русинку з Бескидів.

Запрошення розіслані, а в останній тиждень перед весіллям Молода з Старшою Дружкою починає в неділю просити на Весілля рідних, знайомих, сусідів, заходячи до кожного в дім, вклоняться і звертається до господарів дому.

Говорить *Старша Дружка*:

Просили Вас Молодий і Молода.
А також і я вас прошу прийти на
весілля.

і вклоняються дому;
Говорить *Молода*:

Просили Вас тато і мама.
Просить Вас Молодий і
Я Вас прошу прийти до нас на
весілля...

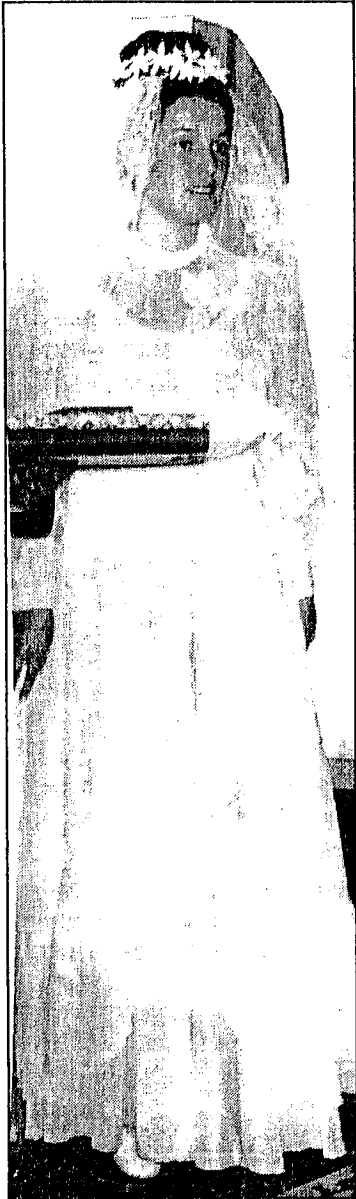
і вклоняється дому.

Надобридень – це музика, якою починається весілля в суботу в обідню пору, коли першими приходять до хати Батьків Молодої Староста і Старостівна. Це статечні гарні, мудрі, веселі чоловік і жінка, які ведуть усе весілля.

Старостівна приходить у дім Молодої першою і благословить Весілля жменею добра всякого: монети, пшениця, цукерки. Кидає ці монети, чи пшеницю під стелю, потім на чотири кути в хаті, примовляючи: "На щастя, на добро, на гарне Весілля;

- на веселих гостей і добрих людей на Весіллі;
- на доброго чоловіка і газду в хаті;
- на добрих, мудрих і послушних дітей;
- на щирих онуків і правнуків;

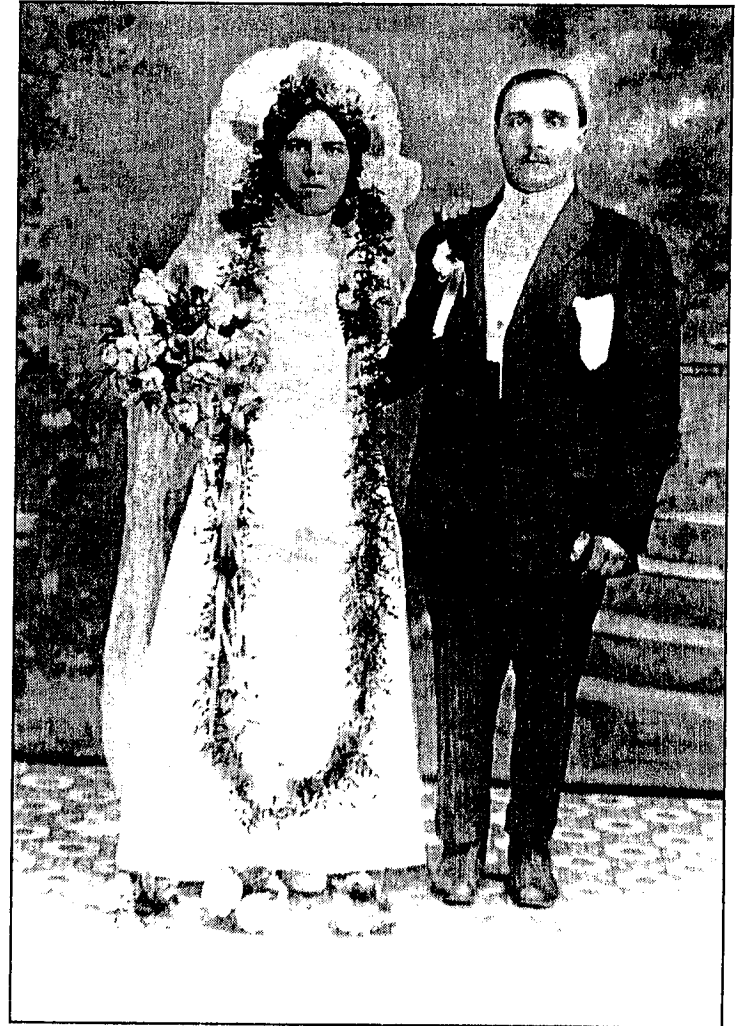
Молода лемкиня

- щоб в молодих газдів грошей та повна миска, дітей та повна колиска;
- щоб в кожній хатині тай по дівчині;
- щоб в кожному куточку тай по синочку;
- щоб вашому роду та не було переводу.

Коли приходять музики, то грають під вікнами, або на подвір'ї весільну Мелодію для дому – *Надобридень*. А Старостівна починає весілля, звертаючись до Батьків, Дружок та гостей, які вже встигли приїхати здалека:

1. Чому радість в Хаті?
Чом сміється мати?
Чом батько при силі?
Бо в дочки – весілля!
2. Хай пшениця родить
Стиглим колосочком!
Хай сонечко сходить
На подвір'я дочки!
3. Хай сядуть всі Дружки,
Та й за стіл тесовий!
Хай в хаті зберуться
Тай усі Дружбови!
4. А з ними Старости
З вечора до рання,
Хай піднімуть тости
За наші старання!

5. Хай грають музики,
Хай зберуться люди!
А весілля дочки
Хай щасливим буде!

Весілля лемкині в США (штат Пенсільванія), поч. XX ст.

6. Хай батько при силі,
Хай мати при щасті!
Хай дім обминають
Усякі напасті!
7. Хай весело буде
Ще й нашій нанашці!

Мамин танець

Староста і Старостівна виголошують *вічний діалог*:

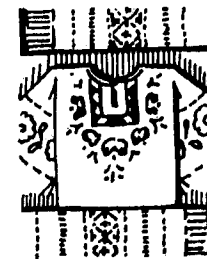
- Хто народив дітей?
 - Батьки!
 - Хто зростив дітей?
 - Батьки!
 - Хто виховав дітей?
 - Батьки!
 - Хто навчив їх, хто в люди вивів?
 - Батьки!
 - Хто добра зичить?
 - Батьки!
 - То ж перший танець – Батькам!
- (як немає рідних, то танцюють хресні, або почесні Батьки.)

До гостей, для гостей

Коли збирається багато гостей всі фотографуються, роблять записи для молодих у "Весільному альбомі". Старости звертаються до гостей:

1. Щасливий в нас сьогодні день,
Лунає сміх і спів – дозвілля!
Гуляємо Лемкиніне Весілля!
2. А прийде час,
Минуть роки...
Води багато утече...
В лемкині син...
І дочка вже...
А може й дві –
Такий життя закон
І пам'ять про весілля збереже
"Сімейний" ваш альбом!

3. Зібрали в цей альбом усіх гостей
Зусиллями фотографа.
Іще запишем від людей
В дарунок їх автографи.
4. Ще побажання від гостей
Здоров'я, щастя, вірності,
Добра і ласки від дітей,
А від онуків – гідності!
5. Стелися, доле, рушниками
У цей щасливий, добрий час.
Щоб розділити радість з нами,
Зібрались гості всі до нас.
6. Гості наші на подвір'ї –
Це окраса на весіллі.
Наша честь і радість наша,
То вина їм – повна чаша.

До сорочки

Весілля розпочалось. Вже виголошені перші вітання, вже вулиця вся почула, що на вулиці нашій свято – весілля, вже прозвучали хвилюючі мелодії і "На добридень". Вже зібрались біля Молодої Дружки. Вже під хвилюючу мелодію щасливим колом проплив *Мамин танець*...

Але нема Молодого, нема Дружбів біля Дружок, нема гостей Молодого, та й сорочка весільна для Молодого, яку приготувала Молода своєму судженому, ще тут, в Молодої. Старостівна говорить: "То ж готуйтеся, Дружки, їхати до Молодого, відвезти йому сорочку. А для цього зробіть все, щоб виглядала вона не як звичайний пакунок – подарунок, а прикрасити її треба романтично піднесено, ще й за усіма Бескидськими звичаями: всі гудзики розчеплені, на сорочці оздоблення з мірти, шпарагусу, хрещатого барвінку, бант з червоної стоншки." І все це поетичне замилювання кладуть на велику продовгувату плетенку-хліб, гуску-калач, що теж перев'язаний червоною стоншою.

Звучить музика-пісня "Пролетіла слава по всім городочку, що дівчина козакові вишила сорочку"; Староста, Старостівна, дружки, музики беруть сорочку, вклоняються гостям, батькам і везуть чи несуть (коли близько) сорочку до Молодого.

Коли привезли сорочку, то вже і в *Молодого свято*. Тут зібрались гості Молодого, які будуть везти Молодого до Молодої, а потім до шлюбу.

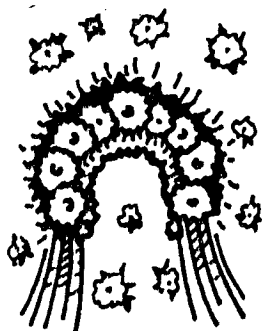
Молодому та його Батькам Старостівна та Дружки вручать сорочку урочисто, піднесено:

– Шановні Батьки Молодого!
Господарі дому сього!
Ми зичим щастя Вашому дому.
У Вас народився син
26 років тому!
Він ріс, виростав
Тай дорослим став
В час весняного Розмаю.
Зустрів дівчину кохану
З Бескидського краю,
Та й покохав Ляну,
Он тую Русинку, що
Подала тобі, Молодий,
Рушники й хустинку.
А сьогодні доручила Русинка
Подати сорочку й хустинку,
Все сказати молодому
І привезти легіня
До рідного дому.
То ж забирайте Молодого
До шлюбу, до шлюбу,
Вам весілля Золотого
Ще й невістку любу!

На радість всім людям,
На добро в сім'ї,
Хай родяться діти –
Окраса землі!

Молодий бере сорочку, мати Молодого скраплює її свяченою водою і благословить з пшеницею і медом, і Дружки допомагають одягтися Молодому.

І ось одягнений Молодий з Дружбами виходить до гостей. Дружки приколюють Дружбам букети – гірські, лісові, польові квіточки з

Весілля лемкині на Бойківщині к. XX ст.
«А нині дорога оця
привела до вінця ...»

довгими білими або червоними стонжками. Дружби приготували подарунки для Дружок.

Старостівна визначає старшинство Дружбів, запитуючи:

– Молодий, хто в тебе на весіллі старший?, або перший Дружба?
Молодий називає його.

Тоді старша Дружка поклонилась старшому Дружбові. Старший Дружба вручає старшій Дружці подарунок у відповідь на причеплений букет. Потім таким же чином обмінюються поклонами, букетом і дарунком Молодший (або Другий) Дружба з Молодшою Дружкою і далі наступні пари Дружбів, якщо в Молодих є їх кілька пар: дві, чотири, шість. Все це дійство відбувається в супроводі легкої музики, весільних пісень типу:

Прощайте, хати і пороги,
Де ходили босі ноги –
Більш не підете...

Прощайте, стежки, фіртки, брами,
Де чекали наші мами, –
Більш не будете...

Прощайте, хлопці і дівчата,
Мене чекали ви на чатах –
Більш не будете...

Молодий одягнений, Дружби і Дружки біля нього, гості Молодого вже в хаті. Батьки Молодого вже приготували все для благословення сина в дорогу до Молодої, на дорогу в життя: свячену воду, пшеницю, жито, лен, якими посипають стежки з отчого дому і кроплять свяченою йорданською водою.

Староста звертається до батьків і гостей:

– Шановні батьки! Гості! Ми приїхали від Молодої в цей радісний день, щоб забрати Вашого сина і привезти до Молодої, з якою він піде до вінчання.

Ваш син виріс, змужнів, став дорослим, самостійним, жениться і приведе в дім дружину, а вам невістку.

Тож, виряджайте сина в добру путь-дорогу, не на рік, не на два, а на вік, на все життя.

Під звуки мелодії "Виряджала мати сина не в Бескид косити, до сватів, до дівчини віночка просити" – всі йдуть до Молодої.

Виряджала мати сина
Не в Бескид косити –
До сватів, до дівчини
Віночка просити.

Віночка просити,
Молодій вклонитись,
Парубочків залишити,
В щасті оженитись.

Оженитись, одружитись,
Стати газдувати,
І господу помолитись,
Що невістка в хаті.

Весілля лемкині на Бойківщині.
Молоду збирають до шлюбу. Рожнятів, кін. ХХ ст.

До благословення дочці від матері

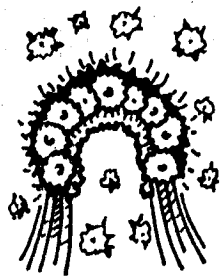
Молодий зі своїми гостями приїхав до Молодої на подвір'я. Ворота її обійстя відкриті, але дорога перев'язана червоною стонжкою, ланцюжком, або гірляндою з ялини чи квітів. Всі зупиняються коло воріт... Грає музика. Дружки залишають Молодого з Дружками і йдуть до Молодої, і приводять Молоду і її батьків до воріт. Молода одягнена, однак на голові ще немає віночка, чи вельона, фати, шарфа. А Молодий ще немає букета – Молода вклоняється Молодому, гостям, батькам Молодого і Мати з Батьком Молодої запрошують всіх гостей на подвір'я, а сватів Молодого, Дружбів, Нанашків, Хрещених Батьків, Почесних Батьків – до хати, до благословення, до вінця.

В хаті сидять на лавах чи стільцях Батьки Молодих, Хресні чи Почесні батьки Молодих, діди і бабусі Молодих. В руках на рушниках у кожного з них *Хліби-Калачі*. До них підходять Молоді і три рази вклоняються, цілують Батьків і Хліб. Горить на підносі запалений вогник-ватра (із сухого спирту) або горять свічі. Молоді стоять перед батьками, біля них Дружби з Дружками, гості. Старостівна від імені матері Молодої звертається до молодих і гостей з словами Благословення Дочці від Матері:

Рідна мати моя,
Ти ночей не доспала,
Ти водила мене
У поля край села.
У дорогу далеку
Ти мене поучала,
А сьогодні дорога
До Вас привела.
І в дорозі бітій,
Що веде під вінець,
Молодим нашим в парі
Ще жити і жити.
То ж обоє прийшли до батьків
Щастя,

долі,

Благословення просити!

Ой, ти донечко моя,
Та й рожевий цвіте,
Щастя й долі зичу я –
До шлюбу ідіте!

Щоб доля ваша розцвіла
Найніжнішим цвітом,
Щоби муж тя зустрічав
З ласкавим привітом.
Щоб достаток у Ваш дім
Плив гірським потоком.
Щастя, згоди зичу я –
Скільки сягне око!

Староста звертається до всіх і Батьків прозовим текстом:

– Шановні Батьки Молодих! Сьогодні у родині Молодої та Молодого велике свято: видають дочку заміж, женять сина! Діти Ваші стали дорослими, самостійними, створюють свою сім'ю. Вони обоє просять вашого Благословення. Гадаємо, що своєю поведінкою, дорослістю, ставленням до своїх батьків та до людей, вони заслуговують на Благословення!

На тому прошу Маму Молодої подати весільне вбрання і покласти весільний вінець (вельон, фату) на голову дочки! Хай буде добро, хай буде щастя, хай буде Весілля!

Батько Молодої запалює вогник свічі, а мати виносить під мелодію весільну, вінець, фату, цілує її, потім батько, Батьки Молодого, потім брати і сестри, потім Дружби і Дружки, потім Молодий і Дружки прикріплюють, прикрашають вінець стрічками. Мати сипле на Молодих зерно життя (пшениця, жито, лен), кропить свяченою водою.

Молода прикріплює Молодому Букет (або емблему золотих кілець-обручок) і в оточенні Дружок, а Молодий в оточенні Дружбів, а попереду Староста з Корогваєм, за Молодими музики, гості і Батьки йдуть (коли близько і гарна погода йдуть) до церкви до *Вінчання*.

Зустрічайте з медом

Після вінчання фотографуються і повертаються додому. Всі – Молоді, гості зупиняються біля порога, де Молодих зустрічає Мама Молодої і пригощає їх хлібом і медом, а гостей шампанським.

Староста звертається до Батька Молодої:

– Ой, чуй, Батьку,
Силу і завзяття,
Відкрий браму –
Веде дочка зятя!

Старостівна звертається до Мама Молодого:

– Ой, чуй, Мамо,
Добру звістку!
Відкрий браму –
Веде син невістку!

Батьки відкривають двері у світлицю і запрошують гостей за
Столи тесові.

За столи тесові

Старостівна і Староста звертаються до гостей:

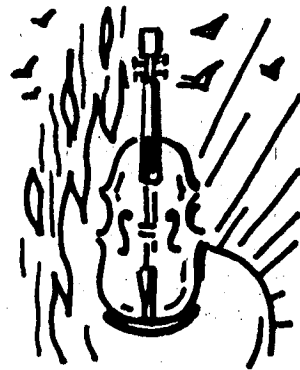
Завітайте, люди добрі,
На наше весілля,
Хай музики грають
Та й на все подвір'я!

Щоби чула Заріка,
Та шей Старе Село,
Що горілка не гірка,
І як туй весело!

Щоб дзвеніло на Заріччі,
Щоб співала річка Дуба,
Молоду щоб величали –
Невістка всім любя!

Ой, заходьте і сідайте
За столи багаті,
Повні чарки наливайте –
Гуляйте на святі!

Староста, Батьки, Дружби і Дружки засаджують гостей за столи,
на почесні місця біля Молодих містять Дружок, Дружбів, Батьків,
Хресних Батьків. Гості вітають Молодих, виголошують тости. Потім

перший танець молодих – Білий вальс, до них приєднуються Дружби
з Дружками, Старости, гості.

Кінець весілля, коли зав'язують *Молоду у хустку*. На прохання
старости всі гості збираються на танцювальному майданчику: в центрі
крісло, біля нього стоять Дружби і Дружки, Молодий і Молода, Мати
Молодої з подушкою і Мати Молодого з хустиною:

Старостівна:

1. Кличте, кличте Молодого,
Молоду і Дружку!
До кріселка золотого –
Мамо, дай подушку!

Староста продовжує:

2. І подушку і косицю
Ще й нову хустину!
Ми зав'яжем в молодицю
Молоду дівчину!

3. Неси, неси, молодий,
Батькам добру звістку!
Веди, веди, Молодий
До мами невістку!

Старостівна:

Щоби наша Молода
Не рубала лози,
Щоби хусточков невісточка
Не втирала сльози!

Мати збиває подушку і кладе на крісло, на яке сідає Молодий,
на коліна Молодому сідає Молода, дружки відколюють вінець,
фату, Мати Молодої знімає їх, молода підкидає високо вельон,
щоб підхопила котрась Дружка чи дівчина на весіллі. Хто зловить
– у того, за повір'ям, швидко буде весілля. Потім мати Молодого
зав'язує хустину Молодій, але не зразу, бо Молода хоче
продовжити дівування і хоче скинути хустину з голови, нарешті
хустина зав'язана, і Молода вже називається Молодиця, невістка,
жона мужа свого. Вона танцює з Молодим і знімає з його грудей
весільний букет, і Молодий вже не парубок, а жонатий чоловік,

газда в домі. Молода перетанцює з усіма Батьками, Дружками, Дружбами, потім з дівчатами, кладе вінець, фату на їх голови, а дівчата співають пісні – побажання Молодій.

Весілля закінчується, всі збираються до столу на «Многая літа».

Староста дякує і запрошує всіх співати «Многая літа»;

– батькам Молодих за те, що народили, зростили і вивели в люди;

– Молодій, щоб цвіла як ружа-роза;

– Молодому, щоб в домі був пригожий;

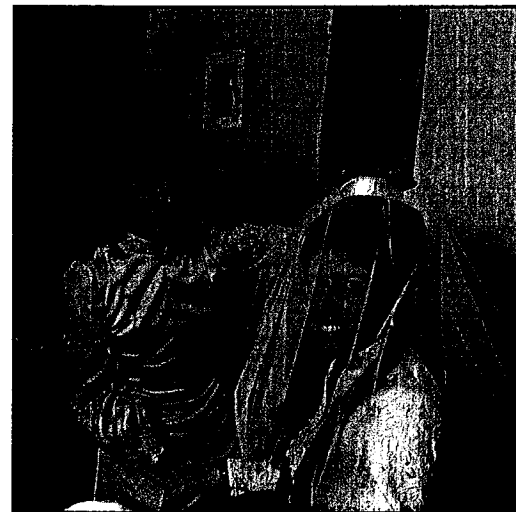
– Дружкам і Дружбам, що для молодих несли свою службу;

– і кухаркам – за столи багаті;

– і всім гостям, за те, що прийшли на свято!

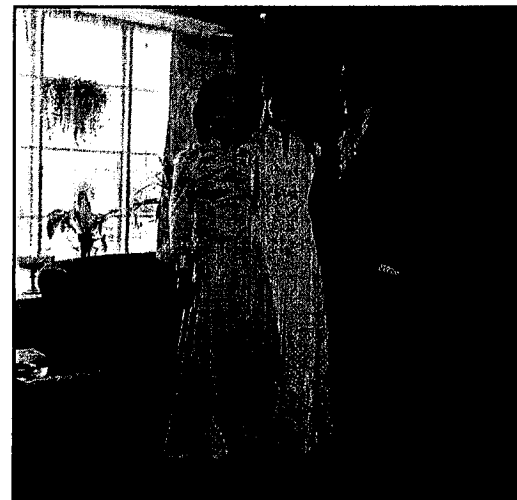

США, к. XX ст. Нью-Мехіко. Весілля в домі лемкині Гелени Негл.

Мати кладе вельон на голову.

Мати Молодої Гелена Негл збирає дочку Карін під вінець, приміряє весільну фату, оте біле весільне шаття...

Молода Карін та її батьки Гелена і Том Негл.

ДВІ ЛЕГЕНДИ

1. Легенда про Бескидську Русинку з Пенсільванії

Було це не так уже й давно... Десь на початку ХХ століття... Батько розповідали. Взагалі, то до спогадів про своє дитинство не дуже були схильні. Але, коли заходила мова про сестру Магдалину та брата Федора, то тоді розповіді його були довгі і цікаві, по-своєму сумні та зворушливі. Вони, тобто ці спогади, скоріше нагадували казку, дивну легенду, в котру важко було повірити. Але це була жива легенда, що відображала правдиву реальність.

Із цих батькових оповідей я дізналася про батькову рідну сестру Магдалину та про брата Федора, їх дитинство та розлуку навечно.

Народилися вони та росли в селі Смерек, що в Бескидах. Батьків вони, майже, не пам'ятали, бо рано їх втратили. Батьки померли, а в хаті залишилось семеро дітей, з яких найстаршою була Магдалина, а наймолодшим – Юрко.

Що було робити? Як далі було жити? Не знав ніхто...

Але то був складний час. Наближався 1914-ий рік. Все частіше збиралися сільські газди-сусіди після трудового дня у надвечір'я на призьбі під хатою, і кожен говорив про те, що чув. Розповідали, що появилися по селах якісь люди, по-панськи вбрані, і набирають людей на роботу до Америки. Але для цього треба лише купити собі дивний білет – шифкарту, тобто квиток на корабель, який повезе людей через море аж до Америки. Та ще треба було підписати згоду на виїзд до Америки.

Не всі вірили тим оповідам, однак вже й в селі Смерек були люди, котрі дали таку згоду, вже й викупили шифкарту і скоро поїдуть на кораблі у далекі світи, що за океаном, і називаються незбагненно загадково і дивно – Америка...

Одного дня таку згоду на виїзд до Америки підписали Федор та Магдалина Лазоришини з села Смерек. Вони хотіли забрати із собою і наймолодшого брата Юрка, але не знайшли його, коли прийшли замовники з корабля за робітниками, які підписали документ про виїзд на роботи до Америки. Довго шукали Юрка, та так і не знайшли його, бо заховався він у коморі надійно: заліз у дубову бочку від капусти, чув, як шукала його Магдалина, кликала його, просив обізватись брат Федор. Та де там. Сидів тихо в бочці, затамував подих і чекав, коли ті люди підуть геть від хати. З

розповідей наслухався як гинуть люди на тих шифах, тобто кораблях; як тих, хто помирав по дорозі до Америки, викидали в море, і їх тут же, на очах переляканих пасажирів з'їдала риба. Тому й пересидів тихо в коморі і залишився сам у селі, хоч без рідних, але серед своїх людей. Із них найріднішою була сестра Галя Лужанчина, котра доводилась йому рідною по батькові.

З того часу нічого не знав про сестру Магдалину і брата Федора, які поїхали у світи і не давали про себе знати.

Так минали роки... Багато років, майже півстоліття. Багато води утекло, багато подій відбулося, а серед них найстрашніше – депортація 1946-го року. Залишені Бескиди. Життя продовжувалось уже в Рожнятові на Станіславщині. Аж прийшов лист з Америки, від Магдалини, в якому вона писала, що довідалась про виселення і через Червоний Хрест віднайшла нас і тепер хотіла би, аби брат Юрко Лазоришин приїхав до Америки, до сестри в гості. Ця переписка тривала довго, листи приходили рідко. Десь у 70-их роках прийшло запрошення батькові подати документи на візу. Та хвороба не дозволила батькові летіти до сестри Магдалини, до брата Федора. Був він вже хворий і, як кажуть, нетранспорттабельний.

Радилися... Хто поїде? Судилося мені їхати. Відіслали документи на візу. Не забарилося і запрошення тітки Магдалини на приїзд та документи на візу. І досі згадую, як дивували нас тоді ті папери, в яких мене запрошувалось в гості до тітки. А серед них і таке, дещо дивне для нас в ті часи зобов'язання тітки про те, що вона має «достатньо гроша в банку, аби при необхідності надати Катерині Русин медичну допомогу або й лікування». А ще більше дивували нас оті, звичні для Америки, і незвичні для нас звертання «Госпожа Русин». Майже рік тривало оформлення документів на виїзд до США.

Нарешті, віза в мене в руках, а в ній вказано, що 27 квітня 1975 року я повинна виїхати, тобто пересікти границю. В разі запізнення, то у візі буде відмовлено.

Москва... Аеропорт Шереметєво. Візовий паспортний контроль. Квиток на літак Американської авіакомпанії Панама. І ось літак набирає висоту... Заворожена обслуговуванням та дорожнім сервісом «Панамерики», я, нарешті, лечу до Америки; уважно слухаю проханья стюардеси прив'язати пояси, прослухати короткий інструктаж про користування рятувальними надувними жилетами. Побажання вдалої подорожі від екіпажу літака і легке

повідомлення штурмана, що погода в небі чудова і висота польоту 12 тис. м.

Аж тепер я зрозуміла, яка дорога рідна земля, як багато треба пережити, коли робиш вирішальні кроки. Як близько іноді людина до ризику, часом і важкого і небезпечного ризику.

Внизу, під крилом літака, виднівся Атлантичний океан. Так багато раз бачила на шкільній географічній карті, в уяві він був завжди голубим, синім. А тепер під крилом літака виднівся чорний океан. Час перельоту від Москви до Нью-Йорка не такий вже довгий – всього 12 годин, не включаючи 2-3 години посадки в Амстердамі для дозаправки літака.

Пасажири жартували, що снідати можна в Москві, а обідати літаку, в Нью-Йорку вечеряти.

Аеропорт Кеннеді, 1975 р. В чеканні зустрічі на американській землі. Джулія Райфл, Марія Візез з дітьми: сином Лабріджем та дочкою Мерісу; Сюзанна Грешко з родиною.

Американські лемкині. США, штат Пенсільванія, поч. ХХ ст.

Тітонька Мадлен Русин (друга зліва направо) та її дочки Катерина, Джулія, Христина, Ганя.

Аж ось літак уже над Нью-Йорком. Летимо вже нижче навколо найвищого хмарочоса, освітленого електричними вогнями. Як пояснила бортпровідниця, що освітлення для літаків, для безпеки приземлення, аби літаку не зіткнулися з хмарочосом.

Все: і вигляд Нью-Йорка з висоти пташиного польоту, і вулиці з тим переобтяженим рухом, і хмарочоси, і увесь о. Манхаттен, виглядали саме так, як складалася про них уява з книг, кінофільмів, телепередач, шкільних підручників. Щасливе приземлення в аеропорту Кеннеді. Тепле прощання з екіпажем літака, – і я на контрольному пункті одержую свій паспорт, скромний багаж, та прямую до великої зали, де опиняюсь на опізнавальному містку. Стою, роздивляюсь і думаю: хто ж тут має пізнати мене і як? Море людей, американців, які зустрічають своїх гостей. Мене постійно не покидає думка: чому так мало білих американців, чому тут так багато жовтих і чорних, де ж серед них американці, де мої родичі, як пізнати їх, котрих я ніколи не бачила? Хтось підходить до мене, хтось питає і повторює: «Рашен? Рашен?» – «Hi! Hi!» – відповідаю – «Я Русин». Нарешті дійшло до зустрічаючих моїх родичів, що неправильно кажуть моє прізвище, вірніше говорять його в англійському звучанні – Рашен. Це значить – Русин.

Нарешті бачу багато людей, чоловік 10-15 підходять до мене, я спускаюсь з опізнавального містка... Хтось обнімає мене, хтось вручає квіти – букет червоних тюльпанів, хтось фотографує, хтось знімає на камеру і всі говорять «Оккей!» Це були двоюрідні сестри, дочка тітки Мадлен Джулія Райфл, дочка тітки Ненсі Грешко Сюзанна з своїми дітьми, тітка Мері Візей з сином Лабріджем і дочкою Мерісу. Тепла, родинна зустріч...

Нарешті, трохи познайомившись, покидаємо зал опізнавання, і йдемо до ліфта, яким за 10 хв. піднялись догори і вийшли на вулицю Нью-Йорка, освітлену теплим квітневим сонцем. Вулиці нагадували швидше ріку, що повільно рухалась, плила потоком. Це був потік машин, який ніби підкреслював, що перейти дорогу нігде, крім підземних переходів, і ніколи неможливо. Ми сіли в машину сім'ї Джулії Райфл і повільно поїхали вулицями Нью-Йорка. Підїхали до будинку, де жила сестра Джулія. Ввійшовши в затишні кімнати в будиночку, я запримітила в усьому американський стиль життя: найперше ванна, душ, потім сон; відпочинок, аж відтак відповіді на дзвінки, привітання родичів.

З особливим хвилюванням вперше слухала я спокійний, врівноважений, доброзичливий голос тітки Мадлен Русин, яка подзвонила мені з Пенсільванії до Нью-Йорка з турботою, як долетіла, чи не важка була подорож, чи все маю; що чекає мене в Пенсільванії. Цей дзвінок тітки Мадлен був мені найближчий, найрідніший, бо звучала та сама лемківська бескидська говірка, якою говорили мої батьки.

Тітка казала, що з Нью-Йорком мене познайомлять всі родичі, котрі живуть у Нью-Йорку, а через тиждень, 4 травня, ми всі маємо приїхати на свято Великодня до тітки у Пенсільванію. Туди мали приїхати всі родичі, хто зможе. 4 травня, на Паску, мені готували зустріч з родиною американських українців. Але з багатьма з них я так і не зустрілася, бо не всі могли звільнитись з роботи, не всі могли приїхати на зустріч. Я дуже шкодую за цим, що не побачила Піта Русина, Сільвію та Аню Русин, вуйка Грешка, батька Мері Візей та інших.

Незабутній, назавжди особливий і пам'ятний день у моєму житті, коли я зустрілась з тіткою Мадлен – день 4 травня 1975 р. Це був Великдень – день Паски.

Автомобіль мчав по великій трасі Нью-Йорк–Пітсбург. Їхали цілий день, а надвечір підїхали до гарного затишного будиночка в містечку Мадера, що в Пенсільванії. Привітно світило сонце. Це був травень, цвіли акації, мімози, магнолії... Машина зупинилась

▲
**Христина Фірліч
(з дому Русин).
США, штат Пен-
сільванія: горда
тим, що з роду сло-
в'ян – русинів.**

➤
**Паска тітоньки
Мадлен Русин у
квітні 1975 р. була
найкращою на
привезених з Ук-
раїни вишитих
рушниках, доріж-
ках, салфетках.
Штат Пенсільва-
нія, Мадера (США).**

на зеленім лузі у лісі, навколо високі дерева. Мені назустріч вийшла тітка Мадлен, сльози радості котилися по обличчі. Це була жінка в літах, але достатньо вишукана, достатньо збережена, акуратно зі смаком одягнена, делікатна, симпатична і приваблива. Як на свої роки, то досить молода.

Як я пізніше дізналася, то одяг жінки любого віку по її міркам мав відповідати кольорам неба і погоди.

Потім пішли години, дні, тижні бесідувань з тіткою, згадувань про рідний край, про рідне село, про людей з

краю – краян, котрих пам'ятала всіх поіменно, як сусідів, нанашків, так і ціле село Смерек. А минуло майже 60 років від того часу, як покинула рідне село 11-літньою дівчиною. Знала про долю всіх, хто приїхав сюди в Америку, і я все це слухала і тижнями записувала, щоби потім відповісти на всі питання краян тут, на Україні.

Я звернула увагу на одну деталь, але не дрібницю. Ціни нема цій деталі, котра додала мені мудрості і духовності. Це така особливість – *незбагненна пам'ять і любов до рідного краю, що видима не в словах, а на ділі, в реальності*: у тітки Мадлен 5 кімнат і всі вони в американському стилі, котрий характерний вишуканістю і достатком. А от в одній кімнаті вишуканий український стиль: піч залізна з нержавійки, і помальована у червоні, зелені квіточки. Ця піч, зроблена чоловіком тітки, має та і нагадує їй рідний край, рідну хату, піч муровану і розмальовану. На підлозі в цій кімнаті звичайні домотканні хідники, на стінах – образки. Я запитала, чому їй це треба, адже в інших кімнатах все: і ліжка, і килими на підлозі, і фотелі – розкішні крісла... А чому ж в одній кімнаті все так, напрочуд, дивно і невибагливо. І тітка Мадлен відповідала мені: «Це все для того, щоб нагадувало мені рідний край, моє рідне село, мої Бескиди, моїх людей із Смерека, моїх бітьків. Я зрозуміла, скільки досвіду, що замисила тітка на мудрості етносу, дала мені тітка. Я призналася тітці, що їхала до Америки пізнати Америку, але разом я пізнала ще більше й край моїх батьків.

«Мені назустріч вийшла тітка Мадлен Русин»

Допомогла мені в цьому пізнанні моя тітка Мадлен Русин, котрій Бог допоміг прожити 106 років, котрій діти, онуки і правнуки святкували 100-літній ювілей, котрій на цей ювілей прийшло привітання зі 100-літтям від канцелярії президента Буша Старшого; і в цьому поздоровленні президент США вітав слов'янку Мадлен Русин, що прожила на американській землі 100 років, як слов'янка, тобто зберегла духовні цінності слов'янського етносу, ввібравши в своє духовне багатство найкращі моральні, культурні цінності як слов'янського (українського) так і американського народів.

То чи не легендою оповите життя Русинки з Бескидів Мадлен Русин? Адже сам Бог велить жити таким русинкам довго і багато духовно. А коли таке життя стає надбанням дітей, онуків і правнуків, то воно стає вічним надбанням роду.

Лемківська діаспора в США. Розповідям тітки Мадлен не було кінця... У домі тітки Мадлен Русин. США, штат Пенсільванія. Діти та онуки тітки Мадлен. Дочки Христина, Катерина, син Джон Русин, онуки Девід, Поул, правнучка Мішел.

Я дуже вдячна долі, яка привела мене до тітки Мадлен та її родини в США, до її дітей – дочок Джулії, Катерини, Христини, синів Джона, Піта, а також до її онука Фреді Ковальчика, котрий зробив все, щоби показати мені те, що цікавило мене. З його допомогою я змогла побувати в Білому домі на засіданні американського конгресу, 30 хвилин, як турист-спостерігач, в Будинку ООН, відвідати монетний двір у Вашингтоні, доторкнутись до падаючих хвиль Ніагарського водоспаду. Осмислюю все це і ще більше відчуваю цінність і значимість рідної землі Бескидської, української.

**О, роде мій
красний!**
Легенда друга
УКЛІН ПРЕДКІВСЬКІЙ ЗЕМЛІ

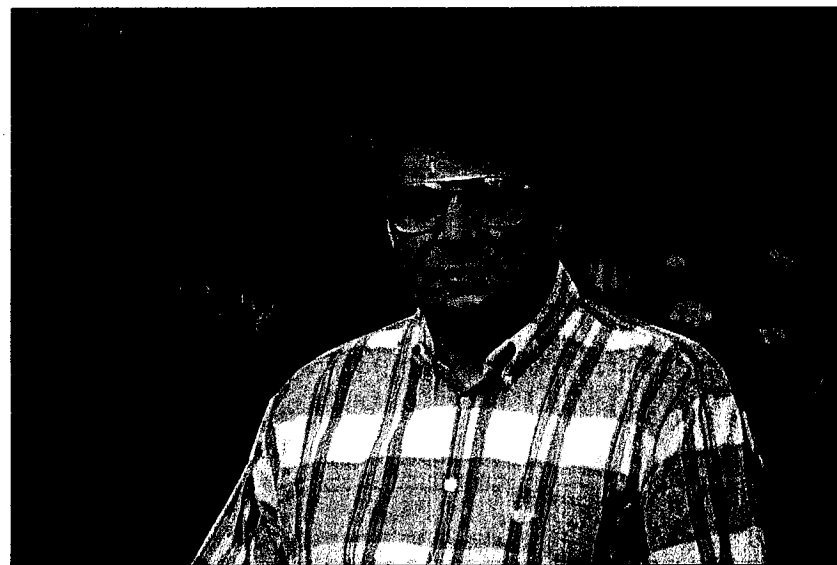
Тільки так можу почати розповідь про неймовірно великі і складні зусилля двох незбагнених американців Лемківської діаспори в нинішній час в США.

Це п. Владек Максимович з Вашингтона та п. Юрко Верхоляк з Нью-Йорка. Обоє народились і вирости далеко від Лемківщини, від чарівних Бескидів, звідки родом їх діди-прадіди.

Однак обоє лемків-діаспорян мали щастя народитись в таких родинах, в котрих культ батька, діда, прадіда – культ роду вважається найбільшою духовною цінністю.

Як родина пп. Максимовичів – це мати Марія Гранична-Максимович (1931-1998 рр.) уродженка села Гирова, що коло Дуклі, та батько п. Іван Максимович (1917-1995 рр.) з села Волтушви, що коло Романів Здрій..., так і родина Верхоляків вважали золотим правилом роду – це не втратити, не загубити коріння роду, не дати розчинитись йому десь у хвилях світових широт: Бескиди-Колорадо, куди доля історії кидала їх, і десь домагалась цього.

Родина пп. Максимовичів і родина пп. Верхоляків в своїх дітях бачила єдиних рятівників зв'язку поколінь, продовжувачів роду. Батьки, діди, опинившись в еміграції в США, робили все, щоби діти знали своїх прадідів, тобто рідну українську мову, заквітчану дивною милозвучною лемківською говіркою, що віддзвонює Бескидським гірським акцентом. Опинившись на Американському континенті, не зважаючи на те, що навкруги американська земля – звичаї, традиції іншого народу, батьки купали і пестили своїх дітей в рідних дідівських звичаях, традиціях, обрядах, святах,

Лемківська діаспора в США, Вашингтон. п. Юрко Верхоляк, автор книжки «Рід Верхоляків», створеної на основі матеріалів, зібраних з усіх країн, де є це прізвище – Верхоляк.

співанках. А головне, передали дітям безцінний скарб – гордість за свій рід, його коріння, його історію, його долю, його мову.

І не марно. Минуло півстоліття. Вирости діти, вирости онуки, що пам'ятають прагнення і вічне бажання батьків, дідів – поїхати на рідну землю, дізнатися про їх історію.

Юрко Верхоляк, рід якого починався біля Бескидів в с. Струбовиско, району Лісько, що в Польщі, з'їздив багато країн Європи, скрізь, куди вело його це прізвище – Верхоляк. Він збирав матеріали, писав листи, побував на могилах, де камені не лише мовчать, але й говорять з надмогильних написів-епітафій: «Верхоляк...» До нього ніби зверталися предки, далекі пращури роду. Вони ніби говорили, просили, молили не втратити, не загубити рід! Знати його, навчити дітей прагнути пам'ятати свій рід, вивчати його, пізнавати його духовні цінності, гордитись своїм родом.

Нині техніка цивілізованого ХХ ст. сприяє цьому: фотографії, відеозаписи зустрічей з людьми допомогли зібрати, зафіксувати, зберегти багаті матеріали, які викладені в книзі Юрка Верхоляка з США «Рід Верхоляків».

Літо 2000 р. Тепла липнева днина збирала в просторовому гостинному залі бару «Едем» власника п. Зеновія Семковича, що в Рожнятові, майже усі сім'ї Бескидського земляцтва, депортовані 1946 р. за операцією «Вісла».

Гостинно накриті столи. Звучать народні Бескидські мелодії, які наспівують старші і молоді лемкині.

Бескидяни зібралися на зустріч з двома поважними гостями сім'ї Бриндальських, які приїхали з США, щоб зустрітися з родом своїм, дізнатися про нього якомога більше, записати все почуте, щоби потім продовжити книгу роду Верхоляків, а всю інформацію про Лемківщину, її історію та культуру опублікувати також в світовій комп'ютерній мережі Інтернет. Це були: п. Владек Максимович і п. Юрко Верхоляк. Вони оба онуки тих дідів, котрі походять з Бескидів, з села Струбовисько і м. Любіна. Ерудовані, тактовні, цікаві, вони з відеокамерою підходили до кожного гостя розпитувати все про край, де родились, про сусідів, родичів – все це знімали, записували, щоби зібрати, зберегти і привезти туди, в далеку Америку для наступних поколінь.

Всі веселилися в цей день, співали, танцювали і збагнули, що рідна земля дає людині не тільки точку відліку в просторі, але й ту силу, яка в будь-які часи робить життя людини потрібним, багатим і порядним.

п. Владек Максимович та п. Юрко Верхоляк в роздумах про рід свій, про край дідівський, в пошуках духовних цінностей роду свого.

*Вальтер Максимович з США,
Кенсінгтон.*

*Запрошує всіх бескидян до розмови про
край Бескидських русинів
на Web-сторінку In Ukrainian.*

**Walter Maksimovich b. 1949 in Lubin,
Lower Silesia, Poland**

[more....](#)

**Since 1974, Electrical Engineer at
NASA/Goddard Space Flight Center,
Code 220, Greenbelt, Maryland 20771**

In Ukrainian - [1251] - Хочу звернути Вашу увагу на те, що хоч веду цю сторінку американськом одніом літературной англійської мови, можу зрозуміти без труду писани польську, українську або російську мови. Тому, як бажаєте, можете листувати ся по-польськи, по-українськи або по російськи. Прошу тільки писати листи на машині (чи на компютері), або писати їх ручно виразним друком, щоб я міг легко зрозуміти. На все добре!

Notice:

I'm also looking for those old Lemko/Rusyn/Rusniak/Ukrainian 78s (records), please drop me a line.

Last Revised: February 18th, 2001

We welcome questions and comments. Please send them to [Walter Maksimovich](#).

Shnook-O-Meter

0045996

since March 1, 1997

LV Productions Ltd.

c/o Walter Maksimovich

3923 Washington Street,

Kensington MD 20895-3934

USA

© LV Productions, Ltd. All Rights Reserved.

[Mail this page's address to a friend](#)

LOT
TICKETS ONLINE

ВДЯЧНІСТЬ

Народна мудрість гласить, що найкраща ознака порядності доброї людини – це вдячність:

То ж «Бескидське земляцтво» від імені всіх депортованих українців, яких в 1946 році прийняла Прикарпатська земля, а гори Карпати щоденно нагадували людям рідні Бескиди і тим пом'якшували біль втрати рідних гір, біль туги за ними висловлює глибокий уклін, шану і вдячність усім людям Рожнятівщини, які допомагали вижити в ту лиху годину, співчували депортованим в їх горі, допомагали, як могли.

Депортовані в селі Креховичі кажуть, що таких, що допомагали їм більшість у селі. Назвати хоча б декілька газдів: Креховецький Володимир Юркович, Гуцул Богдан Іванович, Олексюк Марія Володимирівна.

Завдяки таким родинам українці з Лемківщини змогли не тільки вижити, але й стати прекрасною гілкою могутнього українського дерева.

Уклін і вдячність

- Землі Рожнятівській
- Землі Сваричівській
- Землі Ріпнянській
- Землі Брошнівській
- Землі Цінявській
- Землі Спаській
- Землі Креховицькій
- Землі Дубівській

Багато депортованих родин було поселено в с. Сваричів. Згадують нині з теплом і вдячністю сім'ї тих сваричан, котрі зразу прийшли на поміч, виявили підтримку. Це Сваричівські газди: Калинії, Рибчаки, що на Ломенці, Матищуки та Синичаки з Мочарної, Фидишині, Волощуки та Марчуки з Коркової, Косарі, Рибчаки, Федишини, Бойчуки з Підмонастиря та інші.

Та найбільше родин було поселено в смт. Рожнятові. І в Карапатах, і в Бескидах будуть згадувати з особливим теплом ті сім'ї з Рожнятова, котрі допомагали, як могли, всім депортованим.

Це Бойчуки, що за Містом, це Лоп'янецькі і Каменецькі, що на Струтинській; це Волошиновичі, Діденки, Тринчуки, Олійники, що на Старому селі; це Котурбаті, Діденки, Юречки, Площанські, Янківські Яремчуки що за рікою.

Уклін і вдячність.

СКЛАДАЮ ПОДЯКУ

Дочці землі Сваричівської п. **Оксані Жолобак** (Філадельфія, США).

Сину землі Рожнятівської п. **Мирославу Купецькому** (Берлін, Німеччина).

Дочці землі Рожнятівської, і моїй рідній дочці **Руслані Русин** (Венеція, Італія).

Сину землі Бескидської п. **Михайлу Бережанському** (Нью-Йорк, США).

Дочці землі Смереківської п. **Богданні Бережанській** (Нью-Йорк, США).

Синам землі Бескидської пп. **Владеку Максимовичу** та **Юркові Верхоляку** (Нью-Йорк, Вашингтон, США).

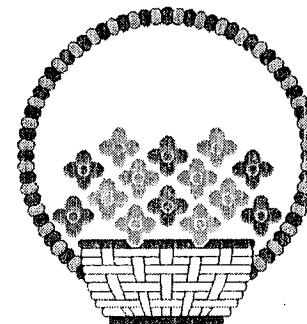
Завідуючому відділом культури Рожнятівської Райдержадміністрації п. **Ярославу Тринчуку**.

Директору Рожнятівської централізованої бібліотечної системи п. **Марії Рибчак**.

Голові лемківського товариства «Бескидське земляцтво» п. **Мирославі Казюк**.

Секретарю «Бескидського земляцтва» п. **Галині Фрейшин**.

За допомогу і підтримку у видавництві книги «Обреги Бескидів».

ЗМІСТ

Джерела предківського роду	4
Посвята	6
Молитва лемкині	7
Безкидська берегиня	10
Село, моє рідне село... ..	13
ДІТИ ПОКИНУТИХ БЕЗКИДІВ	17
Зарево над Besкидами	18
Бескидське земляцтво	23
Лемківські передзвони.	29
Життя лемків на Бойківщині.	31
Чиїх батьків ми діти?	36
ТРАДИЦІЇ, ЗВИЧАЇ, ОБРЯДИ	42
Лемківські запусти в Брошневі	43
Бескидами ішла коляда... ..	44
Бескидська колядка	50
Ой, радуйся, владо, йдемо до тя радо!	53
Вінчування, посипання, побажання	72
Лемківські м'ясниці в с. Ріпне	74
Весілля лемкині на Бойківщині в Карпатах	76
Мій Рожнятів	94
Сценарій «Лемківські вечірки в Besкидах»	97
Дві легенди	104
О ЛЕМКІВЩИНО! В ПІСНЯХ ГОЛОСИСТИХ ТВІЙ СЛАВИТЬСЯ РІД	122
Гори наши	124
Як я си заспівам... ..	125
На червено сонце сходить... ..	128
«Ой, дівча, дівча, рушай собов...»	129
«На лелію воду ллію»	129
«Казали ми мама»	130

ОБЕРЕГИ ВІЧНОСТІ	133
Просиме вас, просиме в Besкиди!	134
Просиме на Ватру-95	135
Просиме на Ватру-97	135
Просиме до Світлиці	136
«Лем би хуста вишиваная била»	137
Обереги вічності... ..	141
Карпатська бойківчанка з Філадельфії	145
Спонсори (презентація)	146
Бескидський оберіг	147
Ім'я твоє – оберіг	149
Мамин оберіг для Ляни	153
Колискова для сина	155
Мамина молитва	157
Для дітей, про дітей	160
Вдячність	168
Складаю подяку	169

Літературно-художнє видання
Русин Катерина Юрківна
Обереги Besкидів

Редактор і упорядник Любомир Михайлів.
Художники Андрій Марчук і Володимир Семків.
Набір і верстка Іван Ярич

Здано до складання 25.12.2000 р. Підписано до друку 28.04.2001 р.
Папір офсетний. Друк офсетний
Ціна за домовленістю.

Віддруковано в Брошнівській приватній друкарні фірми «Талія»